

opaskoiran joulu 2017

KOIRATARINOITA OPASKOIRATYÖN JA SOKEIDEN LASTEN HYVÄKSI

Karamellin pennut.

OPASKOIRAN JOULU 2017

Koiratarinoita opaskoiratyön ja sokeiden lasten hyväksi

Kuudes vuosikerta

Julkaisija: Opaskoiran Joulu ry, www.opaskoiranjoulu.fi

Vastaava toimittaja: Juha Herttuainen, juha@opaskoiranjoulu.fi

Taitto/ulkoasu: Ali Kinnunen, ali@opaskoiranjoulu.fi

Ilmoitusmyynti: Printmix Oy, www.printmix.fi

Kirjapaino: Adverts, www.adverts.lv

Tilaukset: Juha Herttuainen, juha@opaskoiranjoulu.fi,

puh. 040 353 1979.

Kirjan hinta 15 euroa, postikulut lisätään.

Kansi: saksanpaimenkoira Särmä.

- 4 Toimittajalta**
Juha Herttuainen
- 6 Sotasokeita opaskoirankäyttäjiä on enää yksi**
Juha Herttuainen
- 10 Dooriksen kanssa - Kalle Könkkölä**
Ali Kinnunen
- 14 Liskoja, luolia ja luolalinna Sloveniassa**
Janne Silas
- 20 Kamerakierros Laivinieissä**
Juha Herttuainen
- 28 Sitkeä sissi selvisi**
Marianne Tenhami
- 32 Peräkontin matkalainen**
Valeriina Silas
- 34 Opaskoirat aina mukana**
Ali Kinnunen
- 38 Matkalla Latviassa**
Esko Vainionpää
- 40 Nostalgiapatikka Kerimäellä**
Tiina Ihalainen
- 44 "Mää otan viä sen seittemännenki pennun"**
Marianne Tenhami
- 48 Riitta Salonen - aina valmiina peesaamaan**
Janne Silas
- 52 Oma joulu**
Riitta-Kaisa Voipio
- 54 Kun toimintaterapeutti Molli tuli taloon**
Ali Kinnunen
- 60 Viro-Suomi-Latvia opaskoiramaaottelu**
Juha Herttuainen
- 62 Latvian uutisia ja tapahtumia**
Juha Herttuainen
- 66 Ensimmäinen avustajakoira Latviassa**
Juha Herttuainen
- 68 Opaskoiran Joulu ry - toimintaa 2016 ja yhteystiedot**
Juha Herttuainen
- 70 Sari Hyvösen piirroksia**
- 73 Ottis sarjakuva ja joulukortteja**

TOIMITTAJALTA

Jälleen on yksi vuosi takana ja Opaskoiran Joulun kuudes vuosikerta kädessämme. Ajatus Opaskoiran Joulu -kirjan julkaisemisesta tuli Sotasokeat ry:ltä, joka harjoitti varainhankintaa julkaisemalla mm. Sotasokeiden Joulu -kirjaa ja Suomen varuskuntalinnoituksista kertovaa sarjaa. Lisäksi Sotasokeat julkaisivat tasaisin väliajoin myytäväksi erillisiä kirjoja ja kuvasarjoja, jotka kertoivat heidän omasta toiminnastaan. 1980-luvun lopulla sotasokeiden resurssit julkaisu-toimintaan vähenivät ja jäsenistön ikäännyttyä myös opaskoirien käyttö väheni. Opaskoiratoiminta siirtyi nykyiselle Näkövammaisten liitolle ja Sotasokeiden Joulu -kirjan julkaiseminen päätettiin myös lakkauttaa. Julkaisutoiminta oli Sotasokeat ry:lle merkittävä tulonlähde.

Toimitin aikoinaan Opaskoirayhdistys ry:lle, joka on valtakunnallinen opaskoirankäyttäjien järjestö, Opaskoira-vuosikirjaa. Minulla heräsi ajatus myös erillisen jouluaiheisen kirjan julkaisemisesta ja tiedustelinkin Opaskoirayhdistykseltä pariin otteeseen mahdollisuuksia perustaa yhdistyksen toimesta Opaskoiran Joulu-niminen julkaisu. Yhdistys katsoi kuitenkin, ettei sillä ollut resursseja laajempaan julkaisutoimintaan ja aloin ajatella asiaa vähän eri

kantilta. Olin opaskoiratyön historiaa tutkiessani huomannut, että vanhoissa opaskoirankäyttäjissä, myös sotasokeissa, on manioita kirjoittajia – jopa runoilijoita. Niinpä ajattelin kerätä näitä tekstejä talteen ja erääksi sopivaksi tallennuspaikaksi katsoin kauan idea-asteella olleen Opaskoiran

Joulu -kirjan. Pienellä joukolla aloitimme kirjan julkaisemisen viisi vuotta sitten ja se saikin aika innostuneen vastaanoton. Perustimme tarkoitusta varten yhdistyksen, jonka tehtävä on kirjan julkaisemisen lisäksi suomalais-baltialaisen opaskoiratyön ja Baltian näkövammaisten nuorten harrastus- ja leiritoinnin tukeminen. Lisäksi olemme välittäneet apuvälineitä ja hyväkuntoisia asusteita näkövammaisille Baltiaan.

Toivon, että erityisesti sotasokeiden kirjoittamat tekstit saadaan kerättyä mahdollisimman kattavasti. Hyvä apuväline on netti, jonne tarinoita mahtuu. Myös eri arkistoihin toimitetaan julkaisuja ja kuvamateriaalia jälkipolville tutkittavaksi.

Mäkkylän ja Itä-Hakkilan opaskoirakoulut juhlivat 70-vuotista yhteistä taivalta tänä vuonna. Opaskoiran Joulu ry Onnittelee!

Antoisia lukuhetkiä!

Carnikavassa 21. marraskuuta.2017

Juha Herttuainen

Hoitamisen ammattilaiset

PERUSTOIMENPITEET:

- rokotukset
- hammaskiven poisto
- iho- ja korvatulehdukset
- kastraatiot
- sterilaatiot

VAATIVAMMAT TOIMENPITEET:

- sisätaudit
- ortopedia, myös urheilukorvat
- neurologia
- käytösongelmat
- akupunktio

PÄIVYSTYS 24 h

AISTI
ELÄINSAIRAALA

puh. 010 423 2142 • Virtatie 9, Myyrmäki, 01600 VANTAA
www.aisti.info • Ajanvarauksella klo 9-20

KATTAVAT
VAKUUTUKSET
KOIRALLESI

LÄHITAPIOLA
LAPPI

Katso lähin toimistosi:
lahitapiola.fi/lappi

Asenne- ja palvelus: LähiTapiola Kesälinen Vakuutus Oy

Koivunen Oy

fixus KAUPPIAAT

ENSTO

HELSINGIN YLIOPISTO

YLIOPISTOLLINEN ELÄINSAIRAALA

Lue uusimmat kuulumiset Fennovoiman
hankkeen etenemisestä osoitteesta
www.fennonen.fi

Fennonen

SOTASOKEITA OPAS- KOIRANKÄYTTÄJIÄ ON ENÄÄ YKSI

Teksti: Juha Herttuainen
Kuvat: Sotasokeat

Aikaisemmasta tiedosta poiketen on vielä yksi viime sotien rintamalla sokeutunut opaskoirankäyttäjä elossa. Kuluvan vuoden kesäkuussa saimme tiedon kuopiolaisen **Mauri Puputin** kuolemasta ja oletettiin hänen olleen viimeinen sotasokea opaskoirankäyttäjä. Hiljattain selvisi, että Hämeen läänin Koskella vuonna 1921 syntynyt, nykyään loviisalainen **Viljo Hjelm** on vielä elossa. Hjelm haavoittui kesäkuussa 1944 Syvärillä ja menetti haavoittumisen myötä näköaistinsa.

Viime sodissa sokeutui lähes 200 sotilasta. Joukkoon mahtui myös yksi nainen, Lapin sodassa Inarissa näkönsä menettänyt **Martta Rankinen**. Rankinen on kertonut ensimmäisestä ja kaiketi ainoasta koirastaan seuraavaa: "Betty oli erittäin herkkä, se pyyteli anteeksi. Se oppi ymmärtämään puhetta ja koetti itsekkin puhua. Betty ymmärsi kaupan, postin ja ihmisten nimiä. Se oli mustasukkainen minusta, jopa vihainen. Kerran se karkasi ja kyläläisetkään eivät saaneet sitä kiinni. Yöllä se sitten oli oven takana. Keitin sille kahvit, kun oli kova pakkahan."

Viljo Hjelmin ensimmäinen koira oli nimeltään Pirre. "Pirre oli 76 senttiä korkea Kerran olin sen kanssa koiranäyttelyssä ja minulle sanottiin, ettei tämä ole mikään hevosnäyttely. Autossa kulkeminen oli hankalaa niin suuren koiran kanssa. Pirren kanssa pärjäsinkin hyvin sekä maaseudulla että kaupungissa. Sen kanssa saattoi mennä mihin vain, missä oli toisia koiria. Koirat lähtivät ulisten pakoon, kun näkivät Pirren koon. Aikaisemmassa asuinpaikassani Tessjoella jouduin kulkemaan lehmähaan läpi. Kerran yksi lehmä puski minua. Laskin Pirren irti ja käskin ajamaan lehmät pois. Se ajoikin ne tiehensä ja pääsin rauhasa kulkemaan veräjälle, jolloin taas oli lehmälauma perässä. Se oli joka kerta sama juttu", on Viljo Hjelm joskus kertoillut koirakokemuksistaan.

Joskus hyvin värikästäkin oli sotasokean koirakon

elämä, kuten edellä ilmenee. Yhteisten tapaamisten aikaan koiratappelut eivät olleet harvinaisia. Samoin monet lampaat ja kanat pääsivät hengestään raisujen saksanpaimenkoiraoppaiden toimesta.

Melkein kaikki sodissa näkönsä menettäneet halusivat opaskoiran ja saivat myös sen. Koiria odotettiin jo sotasairaalassa ja ne koettiin jollain lailla ihmeolennoiksi. Sotasokeiden joukossa oli myös muutama 1918 sodassa sokeutunut. Itselläni oli kunnia luovuttaa ensimmäinen kouluttamani koira tällaiselle henkilölle. Hänen nimensä oli **Einari Juvonen**, joka oli haavoittunut huhtikuussa 1918 Viipurissa.

Einari Juvonen toimi 1928 perustetun Sokeain Keskusliiton ensimmäisenä puheenjohtajana ja hänellä oli itse kouluttamansa opaskoira jo 1930-luvulla. Muistan hyvin hänet, kun hän asui "sokeaintalossa" Helsingin Pengerkadulla. Hänellä oli melkein aina baskeri päässä. Aikaisemmalta ammatiltaan Einari oli merimies – silloin purjelaivojen aikaan. Einari opiskeli sokeana ollessaan lääkintävoimistelijaksi ja monille kohtalotovereilleenkin hän opetti kyseisen ammatin.

Sotasokeille oma yhdistys pitämään heistä huolta

Vuonna 1941 tuli ajankohtaiseksi sotasokeiden oman yhdistyksen perustaminen. Yhdistyksen tehtäviksi kehkeytyivät jäsenten ammattikoulutus, huolto- ja avustustoiminta, opaskoirien hankkiminen ja koulutus, kuntouttaminen, loma- ja virkistystoiminta, varainhankinta ja erilaiset henkisen puolen toiminnot.

Yhdistys aloittikin toimintansa ripeästi perustamalla erilaisia työpajoja ja hankkimalla tarvikkeita harjojen, huonekalujen ja korien tuotantoa varten. Hieroma- ja muita käsityökurseja pidettiin. Opaskoiriakin hankittiin ensiksi yksityisiltä kouluttajilta ja vihdoin vuonna 1947 saatiin ruotsalaisten lahjoitusten turvin rakennettua oma opaskoirakoulu Espoon Mäskylään. Kuntoutus- ja lomapaikkoja oli useita, mm. Mustion linna, Tammirinne Kaarinassa ja sokerina

pohjalla aina viime vuosiin saakka toiminut Myllyojan lomakoti Heinolan Nyytäisissä. Oma harjatehdas ja raaka-ainevarasto sijaitti Tikkurilassa. Sotasokeilla oli myös oma kuoro, joka vieraili ulkomaillakin. Myös kansainvälistä lomavaihtoa harrastettiin.

Laaja toiminta vaati myös laajan varainhankinnan. Varoja hankittiin mm. lukuisten julkaisujen myynnillä, elokuvakiertueilla, arpajaisilla, keräyksillä ja monella muulla tavalla. Muistan helsinkiläisen **Tapani Hakavuon** olleen oikea myyntitykki julkaisujen markkinoinnissa.

Toiminta oli siis vireätä ja jäsenistöä innostettiin osallistumaan "kaveria ei jätetä"-periaatteella myös henkisiin ja ruumiinkulttuurista vaativiin harrastuksiin. Myllyojalla urheilittiin ja pidettiin talvella jopa

hiihtokilpailuja. Ohjaajina toimivat alan ammattilaiset.

Tamminiemi ja Presidentin Linna olivat sotasokeiden vakituksia vierailukohteita. Kun kuorolta valmistui musiikkiäänite tai yhdistys julkaisi jonkun muistomitalin, niin niiden ensimmäiset kappaleet luovutettiin **Presidentti Kekkoselle**. Yhdistyksen pitkäaikainen puheenjohtaja **Markus Palokangas** oli jatkuvassa valmiudessa pitämään puheen, kun jotain merkittävää tapahtui.

Opaskoira oli sotasokeille tärkeä kunnon ylläpitäjä ja sen pään sivukuvasta oli muotoiltu jopa sotasokeiden käsitöiden tuotemerkki. Opaskoira on ollut merkittävä osatekijä myös sotasokeiden henkisen vireyden ylläpidossa.

SOTASOKEIDEN ARKISTOJEN AARTEITA

Viljo Hjelm, alla Martta Rankinen ja Betty Mäkkylän koulun portailla.

Viljo Hjelm harjanteossa. Alla kävelyllä vasemmalla Vilho Burman, keskellä Viljo Hjelm, oikealla Terho Sundell.

*Einari Juvonen ja Elis Lahtinen musisoimassa Myllyojal-
la 1978.*

*Einari Juvosella riitti
huomiota myös nais-
kauneudelle! Vasem-
malla Armi Kuusela.*

*Sotasokeiden mitalin luovutus Lasse Haaralan läksi-
äisissä v. 1985. Vasemmalta Markus Palokangas, Oiva
Koskinen, Saki Paatsama, Lasse Haarala ja Jaakko Ros-
te.*

*Oikealla
Tapani Hakavuo.*

*Sotasokeiden kuoron kasetin luovutus Presidentti Kekkoselle v. 1977. Vasemmalta Eero Suomalainen, Eeva ja Mar-
kus Palokangas, Aatu Moilanen, Urho Kekkonen ja Matti Lindvall.*

Rauhallista Joulua opaskoirille!

**KOTIMAINEN RAAKARUOKA,
VASTAUS MONEEN
ONGELMAAN**

**LEMMIKKIELÄINLIIKKEISTÄ
KAUTTA MAAN**

WWW.MUSHBARF.FI

**ARE TALO ON
TEKNIKKALAJI**

Are Oy
Kuoppamäentie 11
33800 Tampere
www.are.fi

 MER-YHTIÖT
Teknistä- ja taloudellista osaamista.

Alhotie 14
04430 Järvenpää

**Omaeläin
klinikka**

www.omaelainklinikka.fi

Rehuja ja
lääkkeitä,
ja paljon
siltä väliltä

BIOFARM
www.biofarm.fi

SANIMED

Biofarm tuotteet - Suomessa hyvin teh

Oma asunto Helsingissä?

Vamlas tarjoaa opiskeleville vammaisille nuorille esteetöntä asumista ja asumispalveluja Helsingin Lauttasaarella.

Lue lisää ja hae: vamlas.fi/asuminen

VAMLAS

Vammaisten lasten ja nuorten tukisäätiö

**Hyvää
Joulua ja
Onnea
Uudelle
Vuodelle!**

DOORIKSEN KANSSA

Kalle Könkkölä nähdään nykyisin melkein aina Dooriksen kanssa. Kun Kalle hurauttaa asioilleen sähköpyörätuolillaan, Dooris istuu tukevasti hänen kainalossaan tukka hulmuten.

Teksti: Ali Kinnunen

Dooris tuli Kallelle vajaat kaksi vuotta sitten. Voi kun se oli pieni! Eihän se iso ole nytkään, mutta siitä on kehittynyt varsinainen sydäntenmurskaaja. Kaksivuotispäivän kunniaksi käytiin oikein kampaajalla!

”Pieni koira – iso ilo” kuvaa täydellisesti Kallen ja Dooriksen yhteiseloä. Me kaikki facebookissa eläjät olemme saaneet seurata heidän yhteistä matkaansa välillä ilosta nauraan, välillä nieleskellen.

Missä Dooris?

Kun Kalle jokin aika sitten joutui sairaalaan, melkein koko faceyhteisö kiirehti toivottamaan hänelle pikaista paranemista. Pääsimme mukaan sairastamaan ja täytyy sanoa, että aika surkealta Kalle näytti, henkeä täytyi ihan pidättää.

Mutta nyt on kaikki hyvin. Kalle on terve ja valmis uusiin seikkailuihin.

Doorikselle Kallen sairastaminen oli kova paikka. Kallella oli sitä kova ikävä, mutta sairaalaan Dooris ei päässyt. Niinpä **Vainö Heinonen** piirsi sen puolesta hienon kortin.

Melkein kaikkialle muualle kuin sairaalaan Dooris onkin päässyt. Kun Kalle jätti sen kotiin osallistuakseen valtioneuvoston avajaisten juhlakirkkoon, vahvistestari kysyi huolestuneena, eikö Dooris tullutkaan.

Kalle harrastaa kukkia

Kalle on kiitettävän hyvä sosiaalisen median käyttäjä. Olemme koko kesän saaneet ihailta Mäntyharjun

mökin kukkaloistoa. Joitakin kauniiden kukkien nimiä on jäänyt mieleen sellaisellekin, joka ei kukkia tunnista: tuokusvatukka, kultapallo, kallionauhus.

Kalle hankki mökin yhdessä vaimonsa, arkkitehti **Maija Könkkölän** kanssa vuosikymmeniä sitten. Kukkaharrastus on jatkunut myös Maijan kuoleman jälkeen. Kallen vanhasa, mutta yhä olemassa olevasta blogissa osoitteessa www.konkkola.fi on erityisen hyvä puutarhaosio, jos kukat kiinnostavat.

Monessa mukana

Kallella on tapana tehdä historiaa. Hän on ollut Vihreän liiton ensimmäinen puheenjohtaja, ensimmäinen kansanedustajaksi valittu vammaisen, ensimmäinen vihreiden kansanedustaja, Kynnyksen puheenjohtaja, kehitysaputyötä tekevän Abilis-säätiön perustaja, Hengityslaitetilaiden puheenjohtaja, ja vaikka mitä.

Kalle on nykyään Vammaisfoorumin puheenjohtaja, Kyn-

nyksen toiminnanjohtaja, Abilis-säätiön puheenjohtaja ja edelleen vaikka mitä.

Kalle on usein menossa eri puolilla maailmaa. Hän osallistuu milloin mihinkin vammaisten asioita puivaan konferenssiin ja tapaa samalla tuttujaan. Hän uskaltaa mennä myös niihin maihin, joita länsimaiset ihmiset yleensä karttavat, eikä hän aseta ystävilleen rajoja ihonvärin, uskonnon tai minkään muun syyn takia.

Vihreys pysyy

Kerran vihreä, aina vihreä -ajatus toteutuu Kallen tapauksessa. Poliitikka kiinnostaa häntä edelleen mutta vammaisten asioiden ajaminen on etusijalla. Hän on sanonut olevansa ääri-vammaisen eli hän tekee kaikkensa vammaisten asioiden eteen. Hän on muun muassa antanut ankaraa palautetta, miten Helsingin ratikoita pitäisi kehittää vammaisille paremmin soveltuviksi ja onpa hän ollut arvioimassa myös vammaisille tulevien rahojen järjestyksen kiperäistämistä.

Huumorintaju on säilynyt. Kun Kalle sai Vuoden esteettömyyspalkinnon 2013 Vanhalla polilla, hän muisteli, että kun hän ensimmäisen kerran tuli saliin opiskelijana, hänet piti kantaa sisään. Nyt hän tuli itse sähköpyörätuolilla eli jonkinlaista kehitystä esteettömyydessä on tapahtunut.

Ei eutanasiaa

Niin metsä vastaa kuin sinne huudetaan -periaatteella Kalle on taitava keskustelun käynnistäjä. Ja metsä tosiaan vastaa eli vastauksia ropisee niin, että ketjun loppupäässä puhutaan jo ihan eri asiasta kuin alunperin oli tarkoitus. Näin kävi muun muassa, kun Kalle kysyi, mitä EU:n metsäpäättös oikein tarkoitti.

Ajoittain ryöpsähtävä eutanasiakeskustelu saa Kallen aina tarttumaan kynään. Hän on vahvasti sitä mieltä, että jos eutanasia sallitaan, vammaisia ruvetaan ensin houkuttelemaan ja sitten lopulta pakottamaan eutanasiaan. Tällaista olikin jo ehdotettu yhdelle Kallen tutulle, moniraajahalvaantuneelle hengityslaitetilaalle, joka ei pääse liikkeelle, mutta jonka ajatus kulkee kirkkaana. Lääkäriin mielestä hänen olisi parempi päästä kärsimyksistä. Hän itse takertuu elämään kaikilla voimillaan.

En tiedä, millaisessa vaarassa Kalle katsoo olevansa, mutta ainakin hän tuntuu kokevan tämän asian syvästi. Onhan hänenkin hengityksensä koneen varassa ja itsenäiseen liik-

kumiseen tarvitaan sähköpyörätuolia. Myös avustaja pitää olla.

Voihan vammainen

Kalle keksii melkein aina jotakin uutta. Muutama vuosi sitten hän hankki itselleen pienen punaisen mökin Jokelan lähistöltä. Tavallisesti hän viettää kesänsä Mäntyharjulla, missä hänen tuhannet kukkansa kukoistavat, mutta nyt lienee ollut tarkoitus luoda toinen paratiisi lähemmäksi Helsinkiä.

Viime sairaalassaolon jälkeen Kalle ilmeisesti tuli vähän toisiin ajatuksiin, koska hän laittoi lähimök-

kinsä vuokrattavaksi nettiin otsikolla Pieni punainen villa osoitteeseen www.kallenmokki.fi.

Kalle on ollut mukana monissa kirjoissa, uusin aluevaltaus on lastenkirja Voihan vammainen – Lasten kuvasanakirja vammaisuudesta, jonka Kalle on kirjoittanut yhdessä **Heini Sarasteen** kanssa. Kuvitus on **Väinö Heinosen**.

Kalle on monen esikuva, myös sellaisen, jolla ei ole näkyviä vammoja. Kun Kallen – ja Dooriksen – menoa seuraa, omat kivut, säryt ja murheet tuntuvat toisarvoisilta. En edes kysy, miten Kalle jaksaa, se on varmaan tyhmä kysymys, johon ei ole vastausta. Kalle hoitaa asioita ja tekee parhaansa!

Näin Dooris tuli Kallelle

Juha Herttuainen kertoo: "Zaigan Koirakoululle Latvian Carnikavaan kulkeutui eräältä ystävältämme pyyntö etsiä sopiva pikkupuudeli Kalle Könkkölälle. **Zaiga Kļaviņa** ryhtyi tuumasta toimeen ja hän löysikin Riista erään puudelikasvattajan. Zaiga lähti kanssani Riian Moskova-kadulla sijaitsevaan asuntoon, jossa kasvattaja asui nuoremman naisen kanssa. Kasvattaja liikkui kyyryssä lattialla lykäten itseään eteenpäin eräänlaisen puisen sauvan avulla. Toinen nainen, luultavasti vanhemman naisen tytär, istui puhumattomana nojatuolissa. Naisten lisäksi ahtaassa kämpässä asui kymmenkunta pikkupuudelia, joista osa pentuja. Kämpässä haisi, mutta ammattisamme olimme hajuihin tottuneet. – Zaiga otti tarkkailuun kolme pentua, joiden luonteita hän analysoi pentutestin ja intuition avulla. Joukosta valikoitui yksi oranssinvärinen narttupentu, joka lähti mukaamme ja päivän-parin päästä kanssani Suomeen Kallelle toimitettavaksi. Kalle pyysi tuomaan pennun Helsingin rautatieasemalle, josta hänen avustajansa ottaisi sen vastaan ja veisi junalla Kallen kesäasunnolle. Olin Kallen kautta ohjeistanut avustajaa ottamaan kantokassin, talouspaperia ja pyyhkeen mukaan pennun kuljetusta ja mahdollisia siivoustoimia varten. – Avustaja tulikin sovittuun paikkaan – tyhjin käsin! Hän kertoi olevansa kotoisin jostain Afrikan maasta. Ajattelin, että toivottavasti miehen uskonto sallii koiran kускаamisen. Naama perulukemilla lykäsin miehen junaan istumaan pentu sylissä niine hyvineen. Hyvin oli matka mennyt!"

Dooris.

Rauhallista Joulua opaskoirille!

pohjanmaan Inspired by Pohjanmaa	LAMOR Your oil spill solution expert	Vantaa Catering Services Oy Öljytie 8 01530 Vantaa Puh. 020 749 1431
STRONG WOOD POLKKY www.polkky.fi	Turun Värите Sorvarinkatu 7 20360 Turku Puh. 020 794 0360 www.turunvarite.fi	Palmroth Consulting Oy Majavanpolku 10 65350 Vaasa Puh. 03 366 4080
Respecta www.respecta.fi	Kipinä Henkilöstöratkaisuja Henkilöstövuokrausyhtiö Kipinä Oy Pispalan valtatie 139 33270 Tampere www.kipina.net	Metropolia
MALAX MAALAHTI www.malax.fi	MAINIOMPI LAITILA	RAUMACATA Kalliokatu 2 T 40, 26100 RAUMA Puh. 02 822 7900 www.raumacata.fi
HAAPA VESI Haapaveden kaupunki www.haapavesi.fi	TAROIL S-Taroil oy Allastie 10 21200 Raisio www.s-taroil.fi	Ikäinstituutti www.ikainstituutti.fi
AALLON AUTO OY Aallon Auto Oy Mekaanikonkatu 25, 00880 Helsinki Puh: 010 4239550	NEUFRAU Neufrau Oy Virtasantie 12 28760 Pori puh. 040 583 8788	Atlas Copco Rotex Tampere Puh. 020 718 9350 www.atlascopco.com
Kainuun sote http://sote.kainuu.fi	ScanCast Scandinavian Quality Pihtisulunkatu 3-5 33330 Tampere www.scan-cast.fi	Isännöintiä ja kiinteistönhuoltoa laadukkaasti lähialueelta! Myrräen Huolto Oy Ojahaaranne 4, 01600 Vantaa puh. 09 530 6140
Joensuun ev.lut. seurakunnat	KAIHDIN PISTE www.kaihdinpiste.fi	CITY
LEGUAN Leguan Lifts Oy Ylötie 10 33470 Ylöjärvi www.leguanlifts.com	Fenno OPTIIKKA Näkökeskus Haapavesi fennooptikka.fi/nakokeskus-haapavesi	www.juliusk9.fi
Fennia Vakuutusosakeyhtiö Henki-Fennia	KATEPAL	Hyvää Joulua!

LISKOJA, LUOLIA JA LUOLALINNA SLOVENIASSA

*Teksti: Janne Silas
Kuvat: Valeriina Silas*

Aivan slovenialaisen leirintäalueen vierestä nousi perhettämme vartioimaan lähes pystysuoraan 700 metriä korkea vuoren seinämä. Heinäkuun puolessa välissä lämmintä riitti jo aamusta lähtien. Aamuöisestä petolinnun kiljaisusta huolimatta nukuimme asuntovaunussamme lähes kahdeksaan asti. Ajattelimme käydä läheisessä Postojnan luolassa ja ajaa siitä johonkin linnaan. Iltapäivän sitten makoilisimme vaunulla ja lapset lupasivat leikkiä legoilla. Näinhän se periaatteessa kävi.

Puolen tunnin ajomatkan jälkeen lähestyimme Postojnan luolia. Mustan labradorinnoutaja Uunon häntä huiski innosta, kun se opasti minua pysäköintialueelta valtavaa kuhinaa kohti. Kuusi- ja seitsemänvuotiaat **Arttu** ja **Alina** ihastelivat vieressä virtavaa vettä ja siinä polskivia liskoja. Vaimoni **Valeriina** korjasi, että otukset ovat karppeja. Toisella puolella olevan ravintolan edessä grillattiin kokonaista sikaa. Ravintoloita, hotelli ja matkamuistomyymälöitä oli joka puolella. Tajusin että rauhallinen ja arkeologistyyppinen luoliin tutustuminen oli muuttumassa turistiryssä sukuloimiseksi.

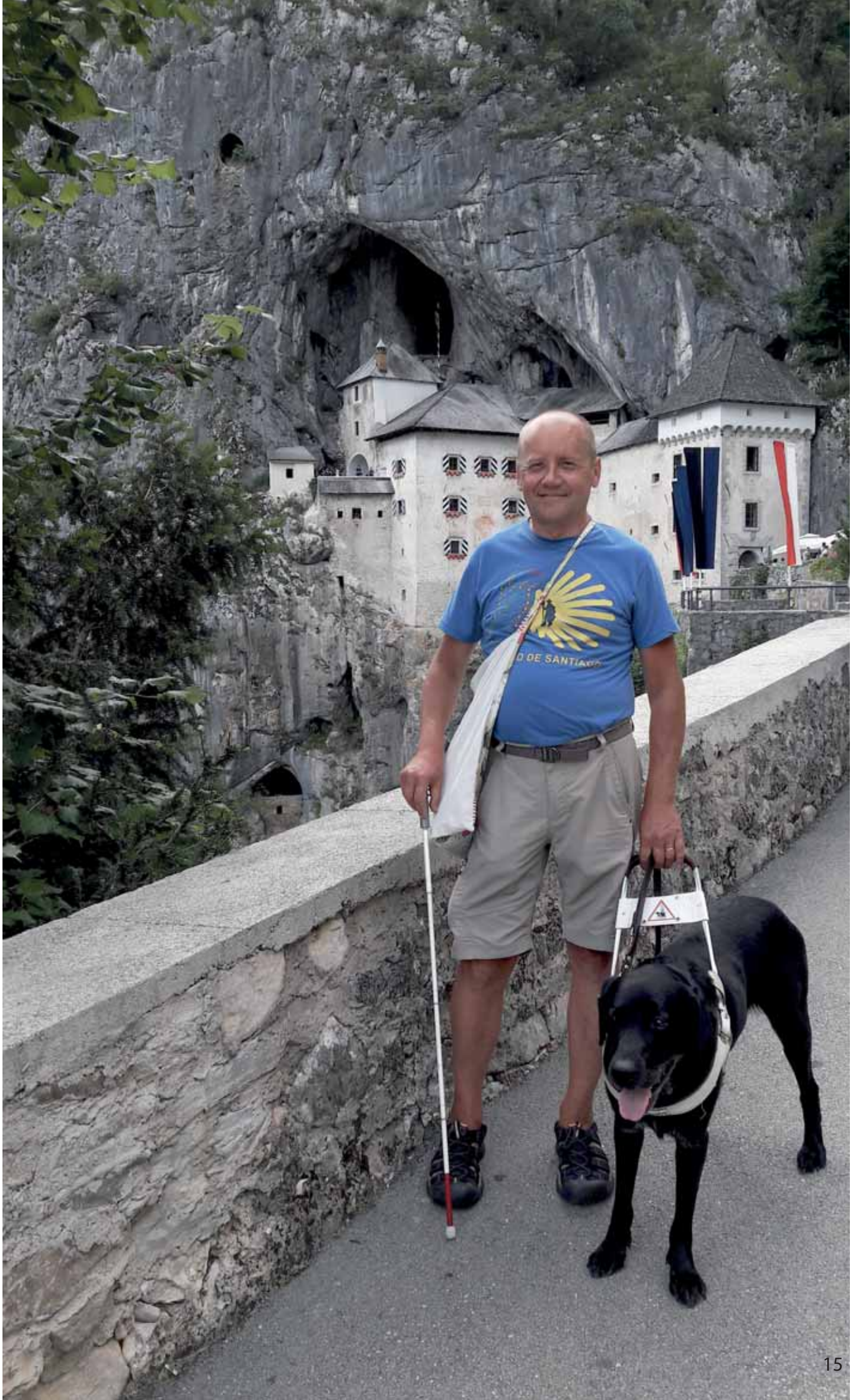

T-paidassa oleva tyylitelty olmi on huomattavasti todellista olmia laihempi. Ominaista olmille on pigmentitön vaalea väri ja ulkonevat punaiset kolmipariset kidukset. Otus muistuttaa huomattavan paljon Meksikossa elävää aksolotlia.

Yllättävä liskoterraario

Lähestyessämme liskoterraariota ilman lämpötila alkoi nopeasti laskea. Emme kohdanneet lasisia terraarioita. Huomasimme sen sijaan kävelevämme vuoren sisällä luolassa hämärää, kapeaa kivikäytävää pitkin. Välillä Uuno pysähtyi ilmeisesti hetkellisen säkkipimeyden takia. Luolan onkaloissa eli muun muassa luteita, hämähäkkejä, luolasirkkoja ja katkarapuja. Lähes kaikki luolaelämään sopeutuneet lajit olivat valkoisia tai kokonaan värittömiä. Eläimiä pystyi tiirailemaan lasiseinien läpi. Katossa oli muutamasta sentistä puoleen metriin mittaisia tippukiviä, usein

Predjama-linna on maailman vanhin luolan suuaukolle rakennettu luolalinna. 800 vuoden aikana sitä on laajennettu useita kertoja ja sillä on ollut useita omistajia.

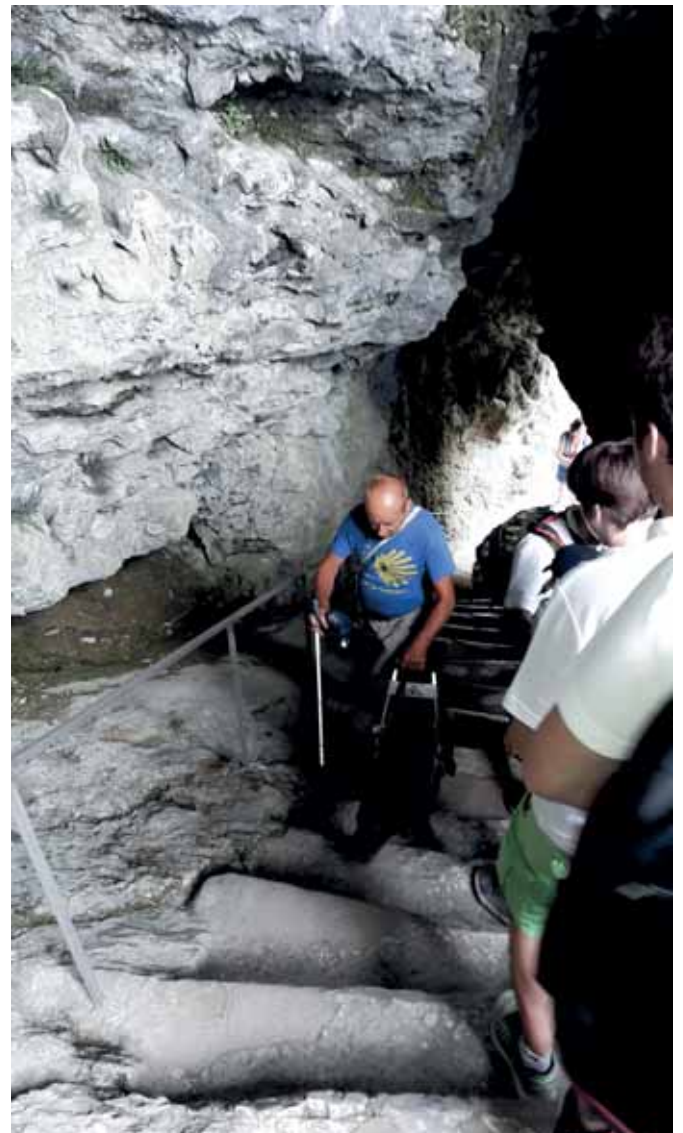
Luolastossa oli monen värisiä tippukiviä. Kuvassa on lähinnä vaaleita tavallisia tippukiviä, spagetin muotoisia ohuita muodostelmia ja lattiasta kattoon jatkuvia tippukivipylväitä.

ryhmiksi muodostuneina ja joissain kohtaa ne muodostivat suoran pötkön alhaalta vastaan tulevaa tippukiveä vasten.

Terraarion varsinainen vetonaula oli olmi eli proteus-lisko. Siitä käytetään myös nimeä Human Fish eli ihmiskala. Valkoisella, noin 30 senttiä pitkällä selkärangaisella liskolla oli kolmihaaraiset ulkonevat punaiset kidukset. Neljä honteloa raajaa olivat lyhyet, eturaajoissa oli kolme sormea ja takaraajoissa kaksi varvasta.

Olmi eli syvällä kallion uumenissa kulkevissa joissa ja vesialtaissa. Siksi sen silmät olivat surkastuneet, mutta muut aistit olivat kehittyneet valtavan hyväksi. Varsinkin sisäkorva oli erityisen herkkä. Se pystyi myös tunnistamaan herkästi sähkökenttiä. Pimeydessä elävä lisko söi muun muassa virran mukana ulkoa kulkeutuneita matoja, etanoita ja äyriäisiä. Olmi saattoi elää satavuotiaaksi ja olla jopa kymmenen vuotta syömättä. Tällöin sen syke oli kaksi lyöntiä minuutissa.

Olmi muni laakean kiven alle. Jonkun ajan kuluttua munat kuoriutuivat ikään kuin nutipäiksi. Kun nutipää oli kehittynyt noin 2,2 sentin pituiseksi, sillä oli vielä mustia pilkkuja ja pisamia, mutta kehittyttyään aikuisen muotoiseksi, kaikki pigmentti katosi. Joskus olmit tulivat lähelle päivänvaloa ja silloin mustaa pigmenttiä alkoi muodostua. Olmi oli löydetty ensimmäisen kerran juuri tästä Postojnan luolastosta.

Luolalinnan portaat olivat hyvin epäsäännöllisiä. Luolalinnassa huoneiden ja käytävien seinät noudattivat luolaston luonnollisia muotoja. Opaskoirakolle annettiin hienosti tilaa monimuotoisissa portaikoissa.

Bostojnan luolastossa kulkevaan junaan jonotti kerhallaan noin sata ihmistä. 30 asteen lämpötilasta huolimatta useilla oli lämpimiä vaatteita mukanaan, sillä luolan lämpötila oli noin 11 astetta.

ta Slovenian alueelta vuonna 1768, eikä sitä esiintynyt juuri missään muualla.

60 kilometriä pitkä luolasto

Poistuttuamme liskoterraariosta siirryimme varsinaisen luolaston sisäänkäynnin lähistölle. Tsaari oli rakennuttanut aikanaan luolaston uumenissa kulkevan rautatien. Junassa sai istua kaksi ihmistä vierekkäin eikä vaunuissa ollut ovia. Istuin Artun kanssa vierekkäin Uunon makoillessa jaloissani. Pidin hänen ja tassut vaunun sisäpuolella jaloillani.

Koliseva juna sukelsi hurjaa vauhtia valtavaan luolastoon kulkien milloin kallioon louhittua uraa pitkin, milloin siltaa pitkin. Käsi olisi ottanut tunnelien kattoon kiinni, jos olisi nostanut sen pystyyn. Arttu alkoi vapista, sillä ilman lämpötila luolassa laski nopeasti noin kymmeneen asteeseen. Luonto oli muovannut syviä rotkoja ja luolien luolia. Luolien korkeudet olivat useita kymmeniä metrejä. Melko alussa katosta roikkui ihka oikea kristallikruunu.

Luolasto oli hienosti valaistu. Katossa oli valkoisia, keltaisia, punaisia ja mustia tippukiviä. Tippuki-

vi kasvoi 0,1 - 0,3 millin vuosivauhtia ja vanhimmat olivat noin 16 000 vuotta vanhoja. Tippukivistä oli muodostunut jopa kolme metriä paksuja tippukivipilareita, jotka saattoivat olla useita metrejä korkeita.

Luolastoa olisi jatkunut kymmeniä kilometrejä karstimaan uumeeniin. Junarata oli 3,5 kilometriä pitkä. Puolentoista kilometrin kohdalla jalkauduimme. Heti alussa kiipesimme kivistä serpentiiniä. Välillä mäki oli niin jyrkkä, että Uunon kynnet raapivat kiveä. Paikoin käytävä oli märkä ja liukas. Välillä käytävän vieressä oli kaide, sillä luolissa oli niin syviä onkaloita, että valaistuksesta huolimatta pohjaa ei näkynyt. Katosta roikkui mitä mieltömmimpiä taideteoksia. Luolassa ei ollut minkäänlaista säännönmukaisuutta. Niinpä luolan olisi saattanut käsittää olevan miten päin vain ja luolissa oli useita pikku-luolia, joista taas jatkui uusia luolia. Monimuotoisuudesta johtuen akustiikka ei ollut lainkaan kolkko. Erään kerran tulimme spagettikammioon, jonka katto oli täynnä

spagetin paksuisia ja pituisia tippukiviä. Erään kerran taas ohitimme kohdan, jossa oli täysin valkoista, lumen näköistä seinämää. Kokeillessani se tuntui muodostuneen märeistä nyrkin kokoisista kalkkikivipallukoista. Ylös ja alas kulkevia käytäviä olisi ollut muitakin, mutta Uno osasi ihmeen hyvin pysyä oikealla reitillä. Välillä käytävän katto madaltui jom-maltakummalta puolelta. Silloinkin Uno opasti minut niin, ettei pääni osunut luolan kattoon.

Kävelimme luolastossa noin kaksi kilometriä. Kun olimme olleet kiipeilyimme korkeimmalla kohdalla, päällämme oli ollut kalliota noin 60 metriä. Ollessamme matalimmalla paikalla olimme noin 125 metrin syvyydessä päällämme olevaan kallioon verrattuna. Silloin allamme, noin 20 metrin syvyydessä kulki maanalainen joki, jossa olmit eli proteus-liskot elivät.

Junamatkaa oli vielä pari kilometriä. Nyt Alina kuvaili minulle maisemia. Jossain kohtaa sivulle lähtevä tunneli oli suljettu rautaristikolla. Oli siinä joskus ollut opettelemista, kun tämä luolasto oli löydetty. Vanhimpia löytöjä ihmisten mahdollisesta käynnistä täällä oli keskiajalta. Katosta roikkui läpinäkyviä tippukivestä muodostuneita kankaita, joiden lainehtiva leveys oli noin puoli metriä ja korkeus puolitoista. Ilma alkoi lämmetä jo kauan ennen lähestymistämme junalaituria.

Linna vuoren sisällä ja ulkona

Linnaan lähtevän sukkulabussin lähtöön oli aikaa enää puoli tuntia. Valitsimme edullisen hodaritiskin, josta saimme todella isot hodarit, loistavaa paikallista makkaraa yhden annoksen ja Valeriinalle gulasikeittoa vesineen päivineen kolmellakymppillä. Ahmimme kädet sotkussa sapuskaa suihimme. Jälkiruoaksi mukulat saivat vielä hienot jäätelöt, Alinalle norsu ja Artulle papukaija. Näillä eväillä kipitimme bussipysäkille kolmen bussiin.

Uuno rötkähti sukkulabussin penkin alle Alinan istuessa viereeni. Kaksikymmentä minuuttia kestäneen matkan muistelimme kaikkea luolassa näkemäämme. Linnaan ei ollut pitkä matka sukkulabussin portailta.

Ensin luolalinnasta näkyi kalliosta pullistuvia ulokkeita. Olkikatot suojasivat kivisiä ja puurakenteisia seiniä. Ikkunan puitteet olivat valkoisia ja niissä oli osin vinoja mustia raitoja. Kalliosta tunki ylös lipputanko, jossa liehui valkoinen lippu, jonka yläreunassa oli musta raita ja keskellä vaakuna.

Predjama Castlea oli alettu rakentaa 1100-luvulla. 127 metriä korkean vuorensinämän puolessa välissä oli ollut luola, jonka suulle oli rakennettu ulokkeita ja samalla luolan suuaukon yläpuolelle koloja huoneille ja käytäville. Linnan rakentamista oli jatkettu aina sadan vuoden välein ja viimeinen vaihe oli saatu valmiiksi vuonna 1585.

Kävelimme kauppakujan läpi melkoisessa helteessä kohti sisäänkäyntiä. Linnaa oli rakennettu vuosisatojen aikana sekä ylöspäin suuaukon kohdalta että aina vain syvemmälle ja syvemmälle luolan uumeniin. Kiipesimme todennäköisesti satoja portaita ylöspäin ja alaspäin. Osa portaista oli luonnon muovaamia. Silloin portaiden pyöreät reunat tuottivat opaskoira Uunolle päänvaivaa.

Linnasta näki ulos kallioon koverretuista aukoista ja ulkopuolelle rakennetuista ulokkeista. Myös luolaan päin oli ikkunan tapaisia koloja tai katselutasanteita. Luola laajeni suuaukon jälkeen ylöspäin ja siitä edelleen takaisin ulkoseinää kohti. Tällöin luolalinnaan oli rakentunut huoneita, joissa oli seinät, mutta ei lainkaan kattoa. Kiipesimme luolan sisälle jääneeseen kalliotorniin rakennettuun huoneeseen jyrkkiä portaita pitkin. Katon kohdalla näki kymmenen metriä yläpuolella olevan kallion.

Alina huusi jostain ylhäältä, että täällä on Frozen elokuvan Elsan huone. Arttu taas huusi vielä ylemmää, sillä hän ei voinut olla paikallaan sekuntiakaan. Tärkeintä oli voittaa kaikki portaat. Yhdessä he olivat käyneet jättikorkealla olleessa porraskuilussa, jonka huipulla oli ulvonut susi.

Linnassa oli esillä keskiaikaisia esineitä, kuten ruukuja, tykkejä ja kivinen arkku. Asehuoneessa oli rautaisia miekkoja, keihäitä ja monenlaisia nuijia piikeillä ja ketjuilla. Lapset löysivät kuninkaan huoneen.

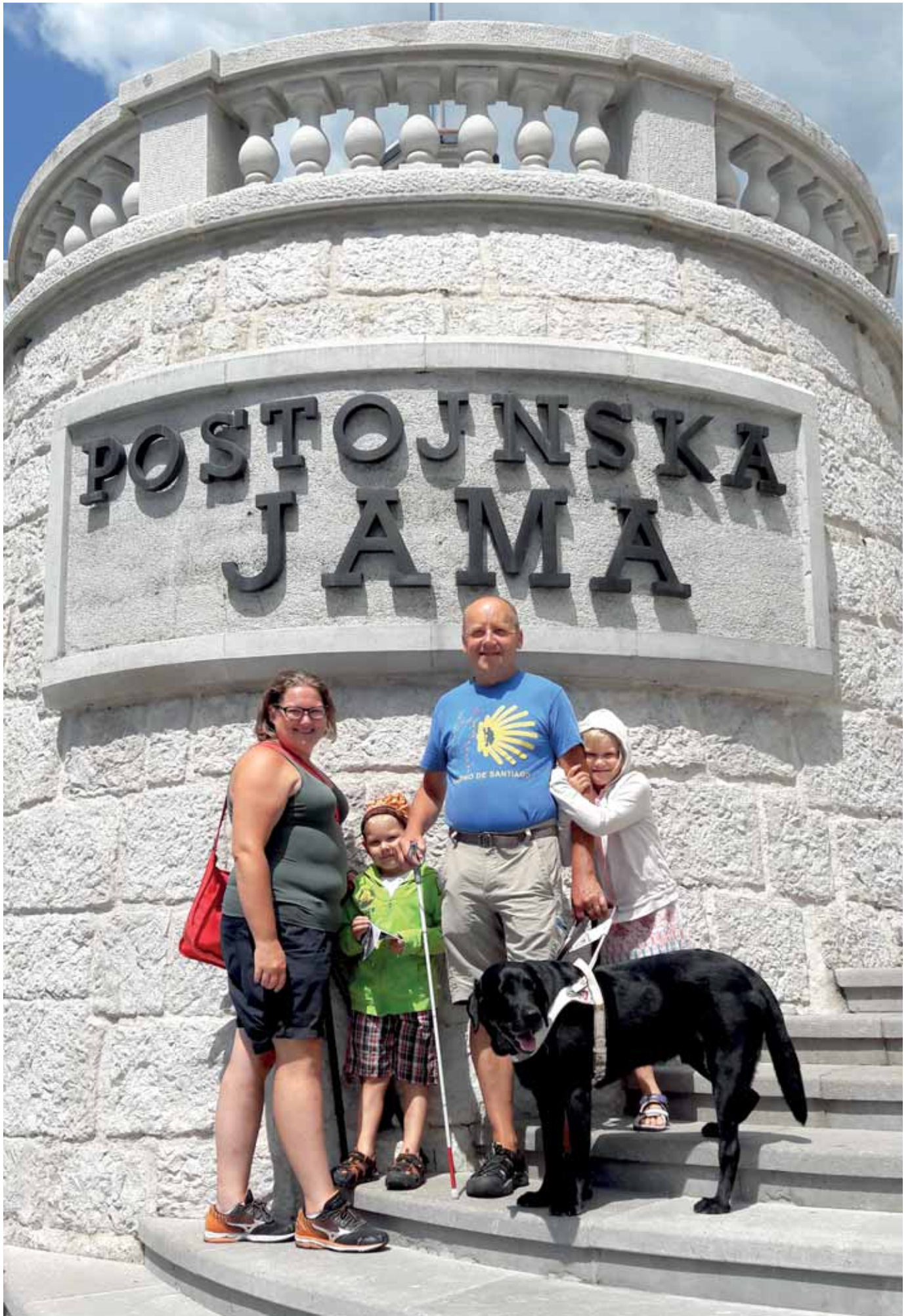
Bostojnan luolasto on yksi suosituimpia Slovenian matkailukohteita. Alla Slovenian pinta-alasta suuri osa on vuoristoa. Leirintäaluettamme vartioi melkein kilometrin korkuinen jyrkkä vuorensinämä.

Trikookoipinen nukke istui kuninkaan vaatteet päällensä valtaistuimella. Ympäri oli rakennettu komeat ja aidon näköiset puitteet. Seinillä oli samettisia verhoja ja istuimen päällä samettinen katos. Edessä oli pöytä ja tuolit viidelle ihmiselle.

Paluu asuntovaunulle

Palasimme sukkulabussilla takaisin luolille, jossa myös automme odotti. Jäin 30 asteen helteessä juottamaan Uunoa. Valeriina lähti valitsemaan lasten kanssa matkamuuistoja. Olimme saaneet pysäköinnin ilmaiseksi, kun vammaispysäköintiruutuakaan ei ollut löytynyt. Ajoimme leiriin täydessä hiljaisuudessa kuunnellen Risto Rappääjä -äänikirjaa.

Olimme leirintäalueella vasta seitsemän jälkeen. Arttu meni makaamaan vaunun edessä olevalle etumatollemme ja pyysi lisää Ristoa ja Rauhaa. Alina rakensii legoja. Valeriina istui uupuneena tuolissa. Minä juotin ja syötin Uunoa. Tuuli alkoi yletä myrskyksi. Korjasimme pihatuolit sisälle. Vuorensinämä vartioisi meitä.

Valeriina, Arttu, Janne ja Alina sekä Uno perhepotretissa.

KAMERAKIERROS LAIVINIEKISSÄ

*Koonnut: Juha Herttuainen
Kuvat: Juha Herttuainen*

Latvian sokeainjärjestön Liepajan alueen alaosasto osti Laiviniekin, joka on vanha veneveistämö, vuonna 2011. Alaosastossa on jäseniä noin 400, ja heillä on etuoikeus siellä mm. maksuttomiin ruokailuihin. Laiviniekin palveluja ovat etuoikeutettuja käyttämään muutkin kuin näkövammaiset Liepajan alueelta. Käydessäni lempivaimoni Zaigan kanssa Latviniekissa neljän vuoden tauon jälkeen syksyllä 2017, koin paikan kokeneen melkoisen muodonmuutoksen parempaan. Laiviniekiä esitelti meille kuvassa oikealla oleva paikan johtaja **Agija Ceirule**.
Kuva: Agija Ceirulen arkisto.

Taustalla Latviniekin päärakennus, joka oli hankintahetkellä todella huonossa kunnossa. Pihalla on pysäköitynä paikan kalustoon kuuluva tilava bussi, jota käytetään asiakkaiden kuljetuksiin. Päärakennuksessa on yhdeksän majoitushuonetta, sisältäen 21 vuodepaikkaa. Pari huonetta on varustettu erikoissairaanhoidon välineistöllä. Laivinieki sijaitsee 30 kilometriä pohjoiseen Liepajasta ja Riianlahdelta viiden kilometrin päässä. Laiviniekin hotellipalveluja voi käyttää kuka tahansa, mikäli tilaa on. Varaukset mm. booking.com:sta.

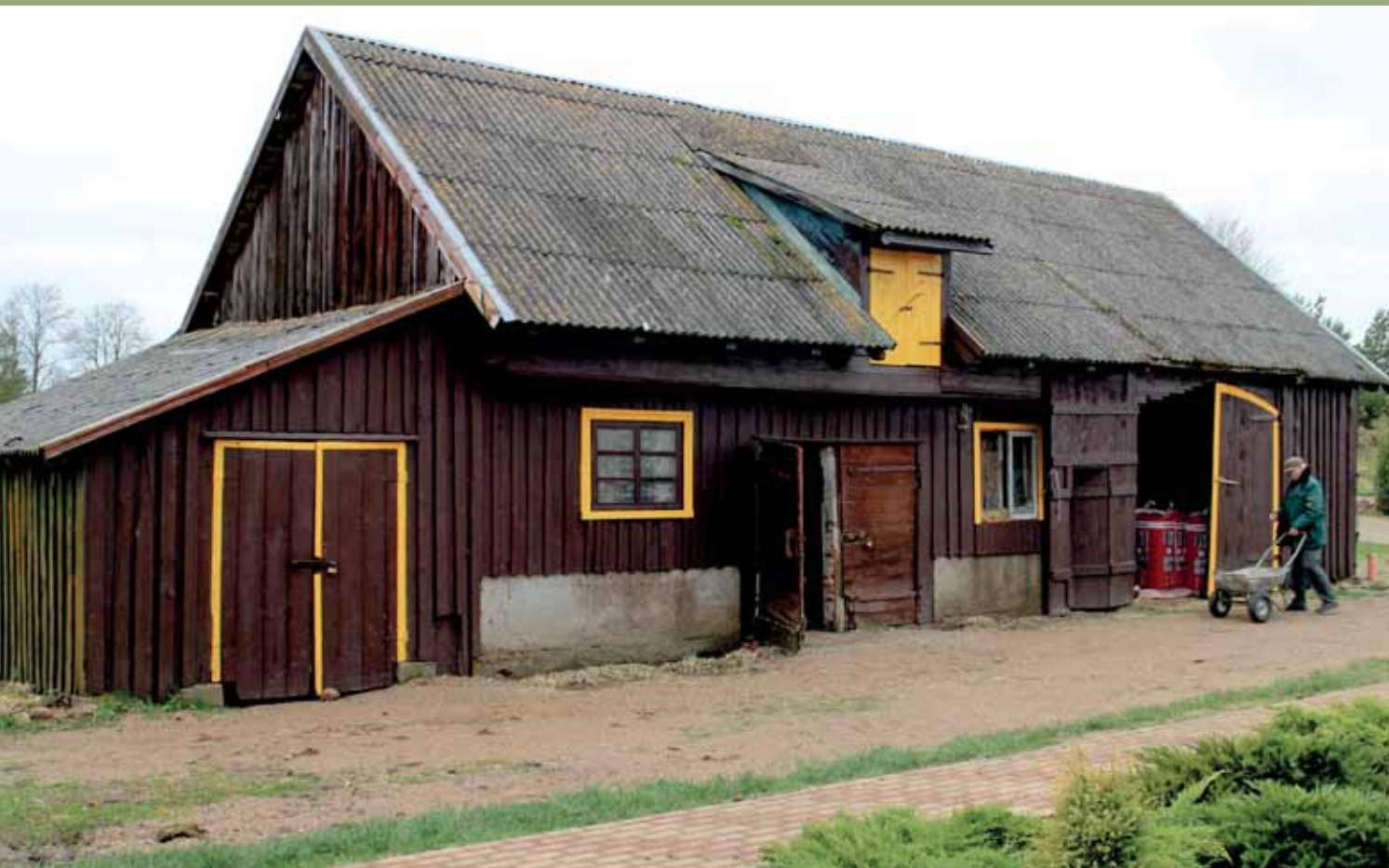
Dvėseles veldzes dārzs

Laiviniek "brāndinimi" Dvėseles veldzes dārzs tarkoittaa sielunrauhan puutarhaa.

Päärakennuksen takapäädyn toisessa kerroksessa on tilava parveke. Kanihäkit Zaigan mielenkiinnon kohteena. Laiviniekin vammaiset asiakkaat huolehtivat pitkälle myös eläinten hoidosta.

Eläinsuoja mm. vuohille sijaitsee parinkymmenen metrin päässä päärakennuksesta. Pari vuohta kuuluu myös talon eläinlaumaan.

Ulkoshakkilautoja löytyy useita. Keskellä kuvassa olevan shakkilaudan yhteydessä on tuija-puisto, kutsumanimeltään "labyrintti". Aitauksen sisällä on melko laaja omenapuutarha. Esteettömyys on otettu huomioon Laivinieissä.

Vammaisille asiakkaille riittää töitä todella hienon puutarhan hoidossa. He voivat perustaa myös oman käsityöpajansa Laiviniekiin esimerkiksi kesäkuukausien ajaksi. Talon vammaisasiakkaat huolehtivat kasvimaiden ja puutarhojen hoidosta. Laiviniekin alueelle on kaivettu maauimala.

Silta elämyspolulle, jossa voi kävellä paljain jaloin eri maalajialustoilla ja tehdä muitakin luontohavaintoja. Esteettömyys on otettu huomioon Laiviniekiissä.

Miespuoliset asiakkaat maalaamassa eläinsuojan pätyä.

Rauhallista Joulua opaskoirille!

Alasinkatu 1-3 40320 Jyväskylä
Puh. 020 720 9292
www.suomenallaslaite.fi

Eko-Expert KH Oy
Yrittäjänkatu 12
04440 Järvenpää
www.eko-expert.com

www.toimintakeskus.fi

SOL Palvelut Oy
www.sol.fi

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Hieroja Merja Hyvönen

Kauppakatu 17 B 22
80100 Joensuu
Puh. 050 597 2771
www.hierontahyvonen.fi

www.slinimport.fi

Vanhustyön keskusliitto
CENTRALFÖRBUNDET FÖR DE GAMLAS VÄL RY

www.vtkl.fi

Eläinlääkäri
Hauholla

peruseläinlääkäripalvelut,
akupunktio eläimille,
kotikäynti,
tallikäynti
www.acuvet.fi

ELL Olga Kuksina 040 647 4884

Hyvää työpäivää!

TUTKINNOT | SEMINAARIT | LUOTTAMUSMIEHET | TYÖSUOJELU
HENKILÖSTÖN EDUSTAJIEN TÄYDENNYSKOULUTUS

(09) 809 3110 www.aktiivi-instituutti.fi

Kotimaiset terassi- ja
parvekelasitukset

020 7403 200

Lasiterassit | Parvekelasit | Kaiteet
Auringonsuojaverhot | Huolto

Kajaanin kaupunki

Tutustu Kajaaniin

www.kajaani.fi → tapahtumat
Kajaani Info (08) 6155 2555

www.kajaani.fi

SITKEÄ SISSI SELVISI

Teksti: Marianne Tenhami

Kuvat: Ritva Hanski, kuvissa Merja Hanski

Entinen paralympiaurheilija **Merja Hanski** joutui sisarensa kanssa vakavaan pyöräilyonnettomuuteen kesällä 2016. Huikea motivaatio ja halu päästä liikkumaan on kannustanut ja kannustaa edelleen Merjaa kuntoutumaan. Opaskoira Pongo on ollut suuri apu kuntoutumisessa.

Heinäkuussa 2016 Merja Hanski ja sisarensa **Ritva Hanski** osallistuivat Vaivaisukko-pyöräilytapahtumaan Kaustisilla Pohjanmaalla. Tapahtumassa yhdistyivät kuntopyöräily ja kulttuuri.

- Kävimme katsomassa kirkkojen lähellä olevia vaivaisukko-patsaita. Voimme valita kirkkojen määrän ja näin myös oman reittimme. Siskoni kanssa päätimme käydä neljällä eri kirkolla, jolloin matkaa kertyisi yhdessä päivässä noin sata kilometriä. Lähdettyämme viimeiseltä Teerijärven kirkolta palaamaan Kaustisille takaisin, oli matkaa enää jäljellä reilusti alle puolenvälin. Tullessamme onnettomuusristeykseen matkaa oli jäljellä enää vain kymmenen kilometriä. Risteys oli T-risteys ja koska tulimme siihen kolmion takaa, olimme väistämisvelvollisia. Sisareni mielestä näytti kuitenkin autiolta: vain kaukana vasemmalla näkyi moottoripyörä, jonka takana oli auto. Käännyimme siis vasemmalle, mutta sisareni oli vaikea arvioida moottoripyörän lähestymisnopeutta. Moottoripyörä tuli kovaa vauhtia, eikä hiljentänyt, vaikka näki meidät koko ajan. Hän teki virhearvion ja kääntyi keskelle tietä, meitä päin. Siinä se sitten tärähti, Merja kuvailee.

Tärähti niin kovaa, että Harley Davidson -moottoripyöräilijä kaatui Merjan päälle 60 kilometrin tuntivauhdilla. Merjalle tuli yhdeksän murtumaa, joista pahin oli vasemman reisiluun murtuma luun tullessa läpi lihaksesta. Vasen sääriluu murtui myös. Niin ikään vasemmalta puolelta murtuivat kyynärvarren varttinäluu, kaksi kylki- ja kämmenluuta, vasemmas- ta olkavarresta meni lihas poikki ja koko solisluu oli täynnä murtumia. Oikealta puolelta halkesi lapaluu. Ritvalle kävi hiukan paremmin: vasen ranne murtui ja oikeaan kyynärpäähän tuli pieni hiusmurtuma. Tarkasta kuvailustaan huolimatta Merja ei muista itse tapahtumasta mitään, mutta on tutustunut poliisin kuulustelupöytäkirjoihin. Myös Ritva on kertonut Merjalle tapahtumien kulusta.

Kyllä te vielä hiihdätte

Merja on entinen, erittäin menestyksekkäs paralympiahuippu-urheilija. Lajit vaihtelivat yleisurheilusta maalipalloon, hiihdosta tandempyöräilyyn. Urheilu-uran jälkeen hän on jatkanut kuntoilua hiihtäen, pyöräillen ja opaskoiran kanssa lenkkeillen. Sokeana Merja tarvitsee tandempyöräilyyn pilotin ja hiihtämiseen opashiihtäjän. Vaikka piloteista ja opashiihtäjistä on aika ajoin pulaa, on kavereita kuitenkin riittänyt hiihtämään ja tandemia ajamaan.

- Koska minulla on tandempyöräilyyn erilaisia piloteja, tarvitsen myös erilaisia, kunkin mitoille sopivia pyöriä. Siksi minulla on viisi erilaista tandempyörää, hän selittää. Kuntosaliharjoittelu kuuluu myös Merjan ohjelmaan niin saliilla kuin omalla parvekkeella.

- Minulla on parvekkeella ratapyörä, jonka olen vetänyt pyöräilijöiden käyttämään ajovastukseen. Parvekkeella on myös hiihtotalja, jonka kanssa tehdään töitä ylä- ja keskivartalon lihaksilla, hän kertoo.

Onnettomuudessa huippu-urheilijalle olisi voinut käydä todella pahasti. Ensimmäinen muistikuva hä-

nellä Teerimäen kirkolta lähdön jälkeen on ambulanssimatka ensiapuun Kokkolaan. Kokkolasta Merja ja Ritva passitettiin omilla ambulansseillaan leikkaukseen kotikaupunkiinsa Helsinkiin. Kovan kipulääkityksen vuoksi Merjalla on kovin hatarat muistikuvat matkasta Töölön sairaalaan Helsinkiin ja hän muistaa hämärästi saapumisen sairaalaan.

- Seuraava muistikuvani on minua herättämään tullut kirurgi, joka sanoi:

"Huomenta rouva. Kyllä te vielä hiihdätte, mutta minä en nyt osaa sanoa, minä talvena."

Kovin kuntoutumishaluinen Merja, masentunut Pongo

Merja vietti Töölön sairaalassa kaksi viikkoa. Mieli-alaansa hän kuvailee kovan kipulääkityksen vuoksi välinpitämättömäksi. Tutustuttuaan myöhemmin Omakanta -tietojärjestelmän potilastietoihin, Merja on kuitenkin kuvausten perusteella ollut "kovin kuntoutumishaluinen" vaatien asioita heti tapahtuviksi. Eräs vaatimuksista koski Töölön sairaalan jälkeen tapahtuvaa kuntoutusta. Merja ei halunnut mennä Helsingin kaupungin Laakson sairaalaan. Moottoripyöräilijän liikennevakuutus kun olisi korvannut kuntoutuksen tasokkaammassa paikassa. Koska sopivaa kuntoutuslaitosta ei löytynyt, Merja joutui sisarensa seuraksi kuntoutumaan Laakson sairaalaan, josta järjesti itsensä kyllä hyvin nopeasti

kotiin viettäen laitoksessa vain viikon.

- Minun piti näyttää konkreettisesti kaikille oma-toimisuuteni ja että sokeana selviän kotona. Osaston ylilääkäri ei olisi päästänyt minua kotiin viikon jälkeen, mutta onneksi fysioterapeutti seurasi edistymistäni joka päivä. Harjoittelimme muun muassa pyörätuoliin siirtymistä ja vessaan menemistä. Hän antoi minulle myös voimisteluohjeita ja huomasi kovan motivaationi kuntoutua. Onneksi hän uskoi minua ja vakuutti muut hoitotiimiläiset siitä, että pärjään kotona. Kotimme on esteetön pyörätuolin käyttäjälle, sisukas nainen selittää.

Töölön sairaalan henkilökunnan palvelussa, asiantuntemuksessa sekä suhtautumisessa sokeisiin potilaisiin Merjalla ei ole moitteen sijaan pientä tavaroiden siirtelyä lukuun ottamatta. Laaksossa sen sijaan oli kovin erilaista: henkilökuntaa oli vähän ja he olivat kiireisiä. Niinpä Merja ei aina saanut heiltä kaikkea sitä apua, jota olisi tarvinnut, kuten siirtymistä aamuisin vuoteesta pyörätuoliin, WC:hen ja pois potilashuoneesta. Vaikka vanha talo oli tehty pyörätuolinkäyttäjille esteettömäksi, sokeaa, vain toista kättä käyttävää pyörätuolilaista ei oltu huomioitu.

- En kylpyhuoneessa tai vessassa pystynyt peruuttamaan pyörätuolilla suoraan vessanpöntölle, vaan matkalla oli ties mitä vinkuroita. Käytävällä oli esteitä, joihin törmäilin pyörätuolin kanssa ja suorana sojottavaan vasempaan jalkaani tarttui pyykki- ja ros-

kapusseja. Oli se varsinaista söhellystä, hän kuvaillee. Onneksi Ritvakin oli samassa huoneessa Merjan kanssa ja auttoi tätä vointinsa ja kykyjensä mukaan, mutta eihän toisen potilaan kuulu auttaa toista sairaalaolosuhteissa.

- Sisareni oli tässä tilanteessa suuri pelastus, Merja kiittelee.

Toinen, suuret kiitokset saava henkilö on Merjan aviomies **Timo Kuoppala**.

- Ukko-parka ravasi sairaalassa joka päivä piristään meitä ja tuoden meille runsaasti marjoja. On ihmeellistä, ettei sairaalan ruokavaliossa ole keskellä kesää marjoja eikä salaatteja, Merja kummastelee. Kotiin päästyään Merjalla ja Ritvalla olikin harrastelijahuippukokki Timolle vain yksi toivomus: mahdollisimman isot vadilliset salaattia. Koska Timo hoiti päivätyönsä ja ravasi sairaalassa joka päivä, Merjan opaskoiralle Pongolle jäi kovin vähän aikaa. Pongo masentui täysin. Lopulta se ei enää edes tullut vastaan Timoä tämän tullessa kotiin, eikä puruluukaan enää kelvannut ajankuluksi. Avuksi kutsuttiin Pongon hoitoperhe **Päivi** ja **Jukka-Pekka Mäkelä** Tavassalosta.

- Hoitoperhe oli heti valmis tulemaan hakemaan Pongon. He kävivät samalla katsomassa minua Töölön sairaalassa heti ensimmäisen viikon aikana. On ollut todella ihanaa, että olemme voineet pitää yhteyttä oppaani hoitoperheeseen. Se todella pelasti tilanteen, Merja iloitsee.

Askel kerrallaan

Kotona Merja pärjäsi olosuhteisiin nähden hyvin. Hän vietti pyörätuolissa kolme kuukautta.

- Minulla oli kaksi pyörätuolia: istumatuoli ja ves-

satuoli. En saanut yhtään varata jalalleni, enkä siirtää itseäni käsillä paikasta toiseen. Niinpä käytin apuna vuodetta ja siirryin tuolista toiseen sen kautta. Molemmat tuolit olivat minulla vuoteen vieressä käden ulottuvilla. Vedin toisen tuolin sängyn viereen, laitoin lukot kiinni ja siirryin terveemmän käden ja terveen jalan varassa tuolista toiseen vuoteen kautta. Terveemmällä kädellä aloin hiljakseen kelailla ja kipsissä olevan käden olkapäällä kokeilin ovenpielien ja muiden esteiden sijainnin, Merja havainnollistaa. Asiaa auttoi paljon, että hän oli Laakossa viruessaan ehtinyt jo työstää käytännönasiat valmiiksi näyttääkseen henkilökunnalle pärjäävänsä kotona. Nyt ne piti vain enää toteuttaa. Aluksi Merja ei voinut käydä yksin suihkussa, vaan oli Helsingin kotipalvelun avun varassa. Sitä tuli todella nihkeästi. Niin nihkeästi, että heti kun hän sai varata käsille oman painonsa, Merja pyysi suihkutuolin.

Kahdelle jalalle siirtyminen ei ollut ihan yksinkertaista kolmen kuukauden pyörätuoleilun jälkeen.

- Kun sain Töölön sairaalasta luvan siirtyä kahdelle jalalle ja tulini sieltä kotiin, ne ensimmäiset seitsemän metriä ulko-ovelta hissille olivat todella kivuliaat. Siitä huolimatta päätin, että tästä kuntoudun, askel kerrallaan, Merja muistelee. Alussa hän saattoi seistä kahdella jalalla niin kauan kuin kipua sietti. Pyörätuoli oli tuolloin vielä apuna niin, että Merja alussa ei juurikaan ottanut askelia, vaan siirtyi vuoteesta pyörätuoliin ja pyörätuolista vessaan. Vanha huippu-urheilija jatkoi sitkeästi treenaamista polvien notkistamisella. Kävely oli ensin melkoista painon etsiskelyä ja vieläkin käveleminen ja jalan kuntouttaminen sattuu. Moottoripyöräilijän liikennevaikutus maksaa tietysti kuntoutuksen ja fysioterapian. Hyvien, vanhojen urheilukavereiden kautta Merja löysi fysioterapeutin, jonka kanssa hän on kuntouttanut käsiään ja jalkaansa: ensin harjoiteltiin uima-altaassa vesijuoksua ja Ritvan kanssa he kävivät myös uima-altaassa. Nyt hän käy kuntosalilla fysioterapeutin kanssa treenaamassa kävelyä parantavia liikkeitä jaloille sekä vahvistavia ja liikeratoja edistäviä liikkeitä käsille. Lisäksi hän polkee ajovastukseen asetetulla ratapyörällä parvekkeella ja tekee mattojumpaa.

- Riippuu ihan omasta itsestä, miten hyvin kuntoutuu. Minulle treenaaminen on aina ollut mieluisaa ja on nytkin, vaikka kivuliasta ja rankkaa onkin. Traineri osaa vaatia sopivan paljon, hän toteaa.

Koirankörmylästä paljon hyötyä kuntoutuksessa

Merja yritti kävelyä rollaattorin kanssa, mutta ei se sokealla toimi. Niinpä hän siirtyi suoraan ensin kahteen ja Pongon kotiuduttua yhteen kyynärsauvaan. Niillä kävely sujui paremmin. Kun talvi tuli sinä vuonna liian aikaisin, Merja vaihtoi kyynärsauvan nopeasti vaellussauvaan, koska siitä sai enemmän tukea ja se piti paremmin lumisilla teillä ja kaduilla. Tosin, he-

ti lyhyen talvijakson jälkeen hän luopui vaellussauvasta ja jatkoi Pongon kanssa ihan kahdestaan.

- Pongon kotiutuminen oli minulle todella iloinen asia. Ensimmäisen päivän aikana vain silittelin sitä. Laitoin sen valjaisiin jo seuraavana päivänä ja Timo oli varmistamassa liikkumistamme. Ensin koira hauhuili ja hämmästeli tukenani ollutta kyynärsauvaa. Enhän minä koskaan ole käyttänyt edes valkoista keppiä opaskoiran kanssa. Näkövammaisten liiton Opaskoirakoulun koordinaattori **Kirsi Vass** tuli katsomaan liikkumistamme ja toi meille uudenlaiset, jäykät valjaat, joista saan tukea ja tunnen koiran liikkeit hyvin, koska valjaiden kahva ei heilu. Nytkin, jalkani ollessa kömpelömpi, saan valjaista hyvin tukea, se auttaa paljon tasapainon ylläpitämisessä, Merja selittää. Hän on myös iloinen siitä, että Pongo on kokenut, jo seitsemän vuotta opastanut opaskoira, jolla on ikää, ymmärrystä ja osaamista niin, että se hyvin nopeasti alkuhaahuilun jälkeen tottui kyynärsauvaan ja Merjan haparoivaan liikkumiseen. Niinpä heti koiran kotiin saatuaan Merja suunnisti töihin.

- Koirankörmylä on ollut tässä iso apu. En olisi uskaltanut lähteä mihinkään vain valkoisen kepin ja kyynärsauvan kanssa. Minulla on 38 vuoden opaskoirankäyttökokemus ja luotan koiraan. Se on minulle luonteva liikkumistapa. Oli todella mielenkiintoista seurata, miten nopeasti Pongo tottui kyynär-

sauvaan, varsinkin portaissa. Kun lähdimme ensimmäisenä aamuna Pongon ja kyynärsauvan kanssa töihin, lensin rähmälleni bussin etuoven eteen, koska koira ajatteli meidän liikkuvan yhtä vauhdikkaasti kuin ennen ja kyynärsauvani tarttui kynnykseen. Tapani mukaan manailin suureen ääneen täydelle bussilliselle ihmisille ja koirakin tuli ihmettelemään, että mihin se nyt jäi. Olihan se vähän noloa, mutta Tämän jälkeen Pongo oppi varovaisemmaksi ilmaistamaan kynnyksiä ja muita tasoeroja. Se oppi todella nopeasti opastamaan minua oikein juuri tässä tilanteessa, kehuu koirankäyttäjät opastaan.

Yksi tärkeä osa Merjan kuntoutumisessa on huikea motivaatio.

- Haluan liikkua paljon, sujuvasti ja vauhdikkaasti. Jo kevättalvella hiihdin Lapissa viisitoista kilometriä joka päivä järvenjäällä ja nyt kävelemme Pongon kanssa kymmenen kilometrin lenkkejä, hän kuvailee edistymistään muutamankymmenen metrin kävelyistä. Kysyessäni, mitä Merja on oppinut tänä aikana, nauravainen nainen vakavoituu.

- Olen oppinut olemaan tyytyväinen eteeni tuleviin tilanteisiin. Tämä aika on tuonut minulle tyyneyden: taaskin selvittää elämästä. Olen tyytyväinen tähän elämään, vaikka se kolhii.

PERÄKONTIN MATKALAINEN

Teksti ja kuvat: Valeriina Silas

Matkustaminen ei ole perheellemme harrastus vaan elämäntapa. Onneksi myös porukan karvaisin jäsen jakaa in-tohimon reissaamiseen ja on ensimmäisenä auton takaluukun vieressä odotta-massa matkaanlähtöä.

Labradorinnoutaja Opas Uuno tuli meille reilut kuusi vuotta sitten. Perheeseemme kuuluivat mieheni Janne, jonka oppaaksi Uuno tuli, minä sekä tuolloin alle vuosi ja kolme kuukautta vanha tyttäreemme **Alina** sekä vasta nelikuinen poikamme **Arttu**. Uunon saavuttua elokuussa kesän reissut olivat jo takanapäin, mutta syksyn aikana onnistuimme kuitenkin tekemään yllätysmatkan Tampereelta Bengtskärin majakalle. Silloin Uuno sai makua tulevasta – ja kyllähän se sille tuntui kelpaavan. Oli kulkuvälineenä sitten auto tai vene, Uuno oli kuin kotonaan.

Vuosien varrella perheemme on tehnyt useita erilaisia matkoja. Olemme kiertäneet Eurooppaa niin jalkaisin, matkailuautolla kuin henkilöauton ja matkailuvaunun yhdistelmällä. Kilometrejä on kertynyt useita kymmeniä tuhansia ja aina mukana on ollut myös Uuno. Sille ovat tulleet tutuksi niin junat, lentokoneet, autolautat kuin varsinkin automme peräkontti. Ja se taitaakin olla Uunon lempipaikka.

Lapsemme ovat kasvaneet Uunon kanssa ja tottuneet sen läsnäoloon siinä määrin, etteivät he juurikaan kiinnitä Uunoon huomiota. Heidän mielestään koiramme on luonnollinen, mutta heille näkymätön osa perhettämme. Ainoa poikkeus Uunon huomioid-

miseen on automme takakontti. Näin varsinkin, jos Uunon kasaantaittava häkki on pistetty poikki ja piinon ja sitten työnnetty takakontin alla olevaan säilytystilaan. Silloin lapset kiipeävät mielellään Uunon seuraksi peräkonttiin. Siellä sitten istuskelee koko komppania: Uuno keskellä ja lapset molemmilla puolilla Uunoa silitellen. Koira näyttää arvonsa tuntevalta ja hyvin onnelliselta.

Viimekesäisellä Euroopan-turneellamme Uuno tuntui nopeasti omaksuvan rytmimme: yksi tai kaksi yötä samassa paikassa, jonka jälkeen matkamme jatkui uuteen kylään, kaupunkiin tai maahan. Asuntovaunumme lähtövalmistelut sujuivat meiltä jo rutii-nilla ja jo ensimmäisen viikon aikana Uuno hoksa-si, missä järjestyksessä hommat tehdään. Kun Janne alkoi asentaa lisäpeilejä autoomme, Uunon katse alkoi kiinnittyä yhä enemmän auton takaluukkuun. Kun Janne lopulta lähti viemään jätevesiä ja hake-maan raikasta vettä säiliöön, Uunon häntä alkoi heilua kuin moottorin vauhdittamana. Palatessaan Jan-nen kanssa vaunulle Uuno ei tuttuun tapaan kaartanutkaan vaunun ovelle vaan suoraan takakontille. Ja sitten se nosti katseensa Janneen, josko luukku au-keaisi ja se pääsisi omaan häkkiinsä seuraamaan loppuvalmisteluja. Ja kyllähän se luukku lähes aina au-kesikin.

Ainoa Uunon matkustamiseen liittynyt murhe on ollut tuon hassun labradorinnoutajan seurapiirirakko. Pakostakin lauttamatkat paikasta toiseen veivät joskus turhan kauan. Ja silloin piti koirankin päästä hotelli helpotukseen. Finnlinesin lautoilla asian suh-teen ei ollut ongelmia, sillä sieltä löytyi aina hiekkalaatikko koivennostopuulla. Uuno saattoi ensimmäisen pissauskerran kainoilla, mutta yleensä jo toisella yrittämällä hiekkalaatikkokin sopi hänen ylhäisyydelleen. Mutta ikävä kyllä oli myös lauttoja, joissa oletettiin koiran tekevän tarpeensa suoraan lautan

Mikäpä se odotellessa, kun rapsutuspalvelu pelaa. Alla: joskus pitää soveltaa. Koska Uunolle tarkoitettu polkupyöränperäkärri ei mahtunut kokoonaitettuna takakonttiin, sai se korvata häkin ja taas päästiin matkaan.

ulkokannelle. Se ei onnistunut, eihän Uuno nostanut koipeaan asfaltillekaan (ei, vaikka siinä olisi kasvanut se hartaasti etsitty heinäkorsi). Tuolloin piti vain pitää ruoka- ja juomamäärät pieninä ja toivoa, että lautta saapuu ajallaan perille.

Asuntovaunussamme Uunolle oli varattu oma paikka ruokapöydän alta. Mikä olisikaan labradorinnoutajalle mieluisempi petipaikka, ottaen huomioon, että vielä viime kesänäkin nyt jo 6- ja 7-vuotiaat lapsemme onnistuivat uskomattomalla tehokkuudella tiputtelemaan ruokaa suoraan alapuolella odottaneen koiran kitaan. Omalta paikalta oli hyvä seurata perheen touhuja ja pysyä pois lasten jaloista. Joskus pedistä löytyi aamulla lego taikka pari, mutta se ei tuntunut Uunoa haittaavan. Olihan peti mukavassa kolossa pöydän alla, vähän kuin olisi ollut auton takakontissa omassa häkissään.

Arki on koittanut ja olemme palanneet kotiin kesän kierrokseltamme. Uuno on kotiutunut omalle pedilleen sohvan päähän ja sieltä se seuraa perheen puuhia. Se tietää, milloin Janne on menossa roskia viemään ja on heti valmiina hommiin. Se tietää milloin lähdetään lenkille ja silloinhan se on vieläkin valmiimpana hommiin. Mutta kun minä otan autonavaimet käteen ja Janne pistää kengät jalkaan, Uunon häntä villiintyy taas. Nyt mennään ajelulle!

Vaikka hommat olivat vielä kesken, kyytiin piti päästä. Janne on veivannut vaunun tassut ylös ja laittaa viimeisiä tavaroita paikoilleen. Uuno ja lapset ovat jo autossa odottamassa.

OPASKOIRAT AINA MUKANA

Pirkko Luusalo ja **Erkki Juntikka** ovat näkövammaisia. Opaskoiriensa Taavin ja Sennin avulla he uskaltavat myös aivan vieraisiin paikkoihin. Oppaat ovat mukana lomalla ja matkoilla. Hännänhuippuna kipittää pikkuruinen Perri, melkein opaskoira itsekin!

*Teksti: Ali Kinnunen
Kuvat: Malla Kinnunen*

Pirkko ja Erkki koirineen viettivät kesällä viikon loman Majatalo Onnelassa Tuusulassa. Loman tarjosi Sokeain Ystävät ry, joka tukee näkövammaisia myös tällä tavalla. Jo 1500 näkövammaista on päässyt lomalle.

Erkin ja Pirkon lomaviikko Majatalo Onnelassa oli oikein onnistunut.

- Mieli lepäsi, eikä tarvinnut pingottaa. Talo oli tuttu ja henkilökunta näkövammaisiin tottunut, Pirkko sanoo.

Lomaviikolla sai lomailta, koska kaikki toiminta oli vapaaehtoista. Ja kuin huomaamatta sai myös vertaistukea toisilta näkövammaisilta.

Erkki ja Pirkko olivat virkistäytymässä opaskoiriensa Sennin, Taavin ja pienen Perrin kanssa. Perri ei ole opas, mutta on monesti ollut avuksi.

Pieni vaiva, iso ilo

Pariskunta on tottunut liikkumaan kaikkialla kahdestaan koiriensä kanssa. He eivät tarvitse avustajaa matkustamiseen. Kun heitä on kaksi, olisi vaikeaa sijoittaa avustajaa samaan huoneeseen.

Oikeastaan ainoa ongelma matkoilla on ruokailu. Harvassa paikassa on osattu ottaa huomioon, että

näkövammaiset eivät näe mitä lautasella on, eivätkä osaa ottaa ruokia seisovasta pöydästä. Majatalo Onnelassa oli tätä varten avustaja, jonka kanssa ruokia oli helppo valita.

- Olimme kerran viikon lomalla ja ystävästyimme loppuviikosta näkevän rouvan kanssa. Hän sanoi seuranneensa meidän ruokailuamme ja valitteli, että voi voi, kun teiltä jäi vaikka mitä ihania ruokia ottamatta. Pöydässä olisi ollut sitä ja sitä ja sitä! Pirkko sanoo.

Jos paikassa on pöytiintarjoilu, tarjoilijalta ei olisi iso vaiva kertoa näkövammaiselle mitä lautasella on ja missä järjestyksessä.

- Syöminen meiltä kyllä onnistuu, mutta olisihan se mukava tietää, mitä syö, Erkki Sanoo.

Pohjoisen lahja Mikkelille

Erkki on kotoisin Tornioista, Pirkko Mikkelistä. Pari tapasi Arlan hierojakoulutuksessa ja 15 vuotta on oltu yhdessä. Yhteinen koti perustettiin Mikkeliin.

Erkki on edelliseltä ammatiltaan levyseppä-hitsaaja, Pirkko puolestaan työskenteli kaupungin palveluksessa keittiössä. Molemmilla on retinis pigmentosa eli silmän verkkokalvon rappeumasairaus. Se heikentää näkökykyä vähitellen kuin salaa. Monille retiniitikoille jää putkinäkö eli he näkevät ainakin vähän kuin avaimenreiän läpi, mutta joiltakin näkö menee lopulta kokonaan. Näin on käynyt haastateltaville: Pirkko näkee kirkkaina päivinä vähän kuvioita, Erkki puolestaan pystyy erottamaan pimeän ja valoisuuden eron. Kaukana ei ole ajatus, että molemmat ovat käytännössä sokeita.

Keppi ja koira apuna

Erkki ja Pirkko ovat sinut näkemättömyytensä kanssa, mutta toisenlaisiakin hetkiä on varmasti ollut. Kumpikin on käynyt töissä, molemmat ovat ajaneet autoa ja eläneet ihan tavallista elämää, kunnes näkö on vähitellen hävinnyt. Kumpikin muistaa, millainen kynnys oli valkoisen kepin käyttöönotto. Ei sitä olisi

Pirkko Luusalo ja Erkki Juntikka Majatalo Onnelan lomalla Perrin, Taavin ja Cennin kanssa.

halunnut, ei olisi tahtonut näyttää kaikille, että tässä menee näkövammainen, mutta molemmille kävi, kuten useimmille muillekin on käynyt. Kun keppi lopulta tuli käyttöön, ajatteli, että olisi pitänyt ottaa se käteensä jo aikaisemmin. Vihjeeksi vaan, jos tätä lukee joku sellainen, jonka näkö on katoamassa.

Suomessa on 10 000 Näkövammaisten liiton jäsentä. Arvioidaan, että meillä on noin 60 000 näkövammaista eli keppiongelman kanssa pohdiskelevia riittävästi.

- Koiran kanssa on huippuhieno liikkuu, mutta silti harjoittelemme molemmat koko ajan myös kepillä kulkemista. Eihän sitä koskaan tiedä, jos koira vaikka sairastuu tai jos sitä ei jostakin syystä voi ottaa mukaan. Esimerkiksi Majatalo Onnelassa, meille jo vuosien takaa tutussa paikassa, kävimme usein Erkin kanssa syömässä kepin avulla ja liikuimme lähistöllä muutenkin, Pirkko sanoo.

Monet näkövammaiset kulkevat kepin ja koiran kanssa. Keppi antaa lisäturvaa esimerkiksi liukuportaissa, koska niiden päättymisen tuntee ja kepillä voi koetella esimerkiksi jotakin koiran osoittamaa esteettä, oli se sitten suojatielle pysähtynyt auto, mainosteline tai vaikka tavallista korkeampi kinos.

- Kun kepin laittaa naulakkoon, se on siellä, mutta koiraa pitää aina ajatella ja siitä huolehtia. Huusholli on hiekkaa ja karvaa täynnä, mutta toisaalta maail-

Onnelan rantalaiturilla.

ma on meille näkövammaisille auki, kun on opas, voi mennä mihin tahansa ihan itsenäisesti

Koirat hoidetaan, lumityöt tehdään

Opaskoira on monelle näkövammaiselle muutakin kuin opastava koira. Se on kaveri, ystävä, lohduttaja, aina paikalla valmiina kuuntelemaan.

- Jos elämä joskus potkii ja tuntuu ihan, että alkaa masentua, lähden oppaan kanssa lenkille, istun vaikka rannalle ja silittelen koiraa. Ei mene kauankaan, kun tuntuu että eihän asiat nyt niin huonosti ole! Pirkko sanoo.

Monilla näkeville on käsitys, että joku hoitaa näkövammaisen opaskoirat ja muut työt. Väärin. Kyllä näkövammaisen joutuu hoitamaan koiransa ja kaikki omat työnsä kuten kuka tahansa.

Pirkko ja Erkki asuvat omakotitalossa, joka on heidän näköisensä ja oloisensa. Kaikesta huolehditaan kahdestaan. Moneen asiaan on kehitetty oma tapa. Esimerkiksi valotolpan päähän laitetaan radio soimaan, kun lunta kolataan, näin vältytään törmäyksiltä. Ja kun piha on itse tehty, on autolinja, on kävelylinja ja monenlaista muunlaista merkkiä ja tunnusta. Jokainen mutka on tuttu.

Pirkko on eläkkeellä, Erkki toimii edelleen hierojana, työpiste on kodin yhteydessä. Hänellä on riittänyt asiakkaita, kaikilla ei ole.

Jos on tottunut säännölliseen hierontaan, siitä on vaikea tinkiä, vaikka aika olisi tiukkakin. Kesä menee vielä melko hyvin, mutta syksyllä on päästävä hierojalle, kun joka paikkaa kolottaa. Me olemme vähän

Lomatunnelmissa tutuksi tullessa ympäristössä Maja-talo Onnelassa Tuusulassa.

kuin muuttolintuja!

Jotkut käyvät hieronnassa kerran kuussa, toiset ottavat sarjoja. Erkin mielestä molempi on parempi, niin on tehtävä, kuin hyvä on.

Juna on paras

Näkövammaiset liikkuvat mielellään junalla varsinkin pitemmät matkat, kyyti on tasaista ja mahtuu menemään, ei tule oloa, että on kuin silli suolapurkissa. Näin myös haastateltavamme – ja toisin kuin monet, he keuhuvat vuolaasti rautateitä. Erytystä kiihosta saa VR:n avustuspalvelu.

Erkki ja Pirkko oppaineen Perrillä vahvistettuna kävivät kesällä junalla Erkin kotiseudulla Torniossa. He ovat tehneet saman matkan lukemattomia kertoja, Erkin äidin vielä eläessä useita kertoja vuodessa, joten kokemusta on. Ja niin kuin melkein aina, koti-seudulla oli kesä! Erkin puheessa kuuluu vieläkin hoo lapsuuden muistona, kuten monilla pohjoisen kasvateilla. Sitä ei voi laittaa paikhalleen, jos on jostakin muualta.

Konduktööri, joka on se avustuspalvelun toimeenpanija, otti huomioon kaiken, jopa koirien asioilla käynnin. Hän ehdotti, että Seinäjoella ehdittäisiin hoitaa tämä asia, koska pysähtymisaikaa olisi neljä minuuttia. Hän tuli jopa kertomaan, missä on sopiva nurmikkoalue ja valvoi, että kaikki ehtivät junaan myös takaisin.

Pirkko Luusalo

Erkki Juntikka

1500 VIRKISTYSLOMAA 750 000 EUROA

Majatalo Onnelassa on yhdeksän vuoden aikana ollut virkistyslomalla 1500 näkövammaista. Sokein Ystävät ry on käyttänyt näkövammaisten virkistyslomiin 750 000 euroa. Puheenjohtaja ja Onnelan johtaja, kamarineuvos **Ture Tähtinen** kertoi, että virkistyslomat ovat osoittautuneet ehkä parhaaksi tavaksi tukea näkövammaisia ja niinpä niitä jatketaan tulevinakin vuosina. Lomalle pääsijät valitsevat Näkövammaisten liiton alue- ja toimialayhdistykset.

Kilpailuvietti on säilynyt

Pirkko ja Erkki harrastivat vielä muutama vuosi sitten ilmakivääriammuntaa. Eivät he silloinkaan enää juuri nähneet, he tähtäsivät äänen avulla. Tähtäimestä lähtevä valopiste muuttuu muuntajassa ääneksi ja tähdätessä kuunnellaan ääntä kuulokkeet korvilla. Kun löytyy kirkkain ääni ja ääni on kohdalla, ammutaan, pitäisi tulla kymppi.

Pirkko sanoo, että aseet ja niiden varusteet kävivät painaviksi ja matkustaminen kaikkien varusteiden kanssa raskaaksi. Suomessa on vähän tämän alan kilpailuja, eikä ulkomailla kilpaileminen jaksanut enää kiinnostaa.

- Palo vain loppui, Erkki sanoo.

Kilpailuvietti ei kylläkään kummaltakaan kadonnut. Nyt sitä tyydytetään opaskoirakilpailuissa. Erkki on aktiivinen opaskoirakisailija, joka on muun muassa osallistunut Suomi-Viro-Latvia-opaskoiramaaotteluihin. Myös Pirkko on osallistunut moniin opastuskokeisiin ja hyviä sijoja on tullut.

- Se on tavallaan koiran ja omien taitojen kartuttamista ja ylläpitoa. Jos opaskoirakko menestyy kilpailuissa, voidaan olettaa, että se selviää melko hyvin myös arkipäivän tilanteista, Pirkko sanoo.

Erkki ja Pirkko muodostavat Savon opaskoirayhteyshenkilöyöparin eli heiltä Savon opaskoirankäyttäjät saavat neuvoja ja apua. He ovat Mikkelin ainoita opaskoirankäyttäjiä mutta Savossa opaskoirakkoja on muitakin.

Pirkko valittiin Vuoden mölliksi 2014. Silloin järjestettiin möllikisoja aloitteleville koirakoille, nykyisin puhutaan opastuskokeista.

Taavin sai Pirkko, mutta siitä tuli molempien yhteinen opaskoira ihan virallisesti. Taavi on opastanut molempia joko vuorotellen tai tandemina siten että toinen on tullut toisen perässä valkoisesta kepitä kiinni pitäen. Sennin tulon jälkeen molemmilla on ollut oma opas. Taavi on syksyllä jäänyt eläkkeelle ja päässyt hyvään eläkekotiin, Pirkolla on uusi opas.

Kiitos avusta!

Pirkko ja Erkki keuhvat kilvan kanssaihmissä. Varsinkin koiran kanssa liikkua moni tarjoavat apuaan kaupoissa ja liikenteessä. Apua saa, kunhan sitä uskaltaa pyytää.

- Pitää pystyä puhumaan. Esimerkiksi Tornion matkalla meille tarjottiin matkalaukun vetoapua ja annettiin ohjeita, minne piti mennä. Sattui nimittäin niin, että meille tuli useampikin vaihto ratatöiden takia. Kerran jouduttiin jatkamaan matkaa bussilla. Saimme tässä hössäkössä myös uusia tuttavuuksia ja kavereita, muun muassa Jorma-nimisen englanninbuldogin.

MATKALLA LATVIASSA

Teksti: Esko Vainionpää

Olen vanha opaskoirankäyttäjä ja olen tutustunut opaskoira-asioissa **Juha Herttuaiseen**. Juha on kouluttanut mm kaksi oppaistani. Juha oli kutsunut monesti vierailemaan uuteen kotimaahansa.

Keväällä heti Vapun jälkeisenä yönä suuntasin vaimoni **Marjan** ja nuoren opaskoirani Leksan kanssa Tampereen lentoterminalille. Sieltä lähti lento puoli kuusi suoraan Riikaan. Vähän jännitti Leksan suhtautuminen ensimmäiseen lentoonsa. Huoli oli kuitenkin turha, kaikki meni hienosti ja kentällä oli kohtelu ja palvelu moitteetonta.

Juha oli vastassa kentällä ja vei hotellille, jossa suhtauduttiin meihin ystävällisesti ja autettiin tarvittaessa. Juha ja **Zaiga** kuljettivat meitä eri kohteissa ja saimme hyvän kuvan Riikan ympäristöstä ja Carnikavasta. Ruokailut ja käynnit eri paikoissa onnistuivat hienosti heidän hyvän kielitaitonsa ansiosta.

Juha ja Zaiga asuvat omakotitalossa, jonka pihassa on hyvä koiratarha ja ulkoilutusaitaukset.

Kävimme museossa, jossa oli monenlaisia käsin tehtyjä esineitä. Huomaa että Latviassa ovat käsityöt arvossa. Ajelimme valtatie Baltiicilla pitkästi Viron suuntaan ja poikkesimme Riianlahden rantaan. Hieno hiekkaranta jatkui sadoin kilometrein ja koimme yllätyksen! Rannalle tuli mies märkäpuvussa ja kantaen mukanaan lainelautaa. Sitten hän pumppaili ilmaa jonkinmoiseen liidokkiin. Kun valmistelut oli tehty, mies siirtyi lainelaudalle ja päästi liidokin ilmaan. Hetkessä hänestä oli vain pieni piste merellä, josta mahtava tuuli toi kovan aallokon rantaan. Minua hirvitti! Jos vaikka lainelauta pääsisi karkuun, miten pääsee takaisin rantaan?

Riianlahden rannalla Marja ihmetteli, kuinka melkein kaikki puut olivat vinosti pois päin merestä. Kyllä täytyy tuulla paljon samasta suunnasta, että se näkyy noin luonnossa.

Kävimme tutustumassa näkövammaisten kurssikeskukseen. Siellä opiskeltiin pistekirjoitusta, käsitöitä ja tietotekniikkaa. Opettaja **Baiba** oli iloinen hengetär ja Teodorin entinen isäntä **Aleksejs** esitteli opetusluokkaansa. Hän oli menettänyt opaskoiransa Teodorin vähän aikaa sitten. Teodor oli Latvian ensimmäinen opaskoira ja olen kuullut, että hänellä on nyttemmin uusi opaskoira.

Kuulin, että kovin vähän yhteiskunta tukee vammaisiaan Latviassa, tuntuu pahalta.

Kevät oli Latviassa edellä ja kuuntelin luonnon ääniä. Muuttolintuja oli äänessä ja ihmeekseni tältä laulu oli paljon hitaampaa. Oli kait käynnistysvaikeuksia, tai sitten se oli eri heimoa.

Oli myös erikoista, että jopa Riian keskustan tuntumassa olivat puut verkotettu tukevalla verkolla tyvestä. Ahkerat majavat tekevät muu-

Vasemmalla Marja, Esko ja Leksa Hytermän patikalla 2017. Kuva Taina Ansela. Ylhäällä Riianlahden rannalla, vasemmalla Zaiga Kļaviņa. Kuva: Juha Herttuainen.

ten tuhojaan.

Olen vuosia seurannut Juhan suhdetta ja vaikutusta koiriin. Sattuu vaikka niin, että opaskoiria temmeltää vapaana, Juha tulee paikalle ja sanoo jotain, kaikki koirat lopettavat leikkinsä ja kunnioittavat suurta

auktoriteettiaan. Olen nimittänyt hänet "koirashamaaniksi". Zaigassa on samoja taitoja. Juhalle ja Zaigalle kiitoksemme onnistuneesta matkastamme!

NOSTALGIAPATIKKA KERIMÄELLÄ 1.-3.9.2017

Patikoijat ovat kokoontuneet rantaan venematkaa varten. Alla: Zaiga jäi rannalle ruikuttamaan!

Patikoijat Työn muistomerkillä.

Teksti: Tiina Ihalainen

Kuvat: Heli Intke ja Taina Ansela

Kesäkuisena päivänä **Herttuaisen Juha** poikkesi käymään meillä Joroisissa. Puhetta oli jo tuolloin Juhan viimeksi 20-vuotta sitten järjestämästään viikonloppureissusta Kerimäelle, jonka tarkoituksena olisi viettää muutama päivä luonnonhelmassa yhdessä muiden Juhan yhteistyökoirakkojen kanssa. Nyt kahdenkymmenen vuoden jälkeen niin sanottu "nostalgia-patikka" olisi tarkoitus järjestää syyskuun alussa ja kaikki halukkaat olisivat tervetulleita mukaan. Koska kesä oli melko alussa, Juha lupasi palata asiaan myöhemmin. Innostuin aiheesta lähes heti ja houkuttelin avustajani **Helin** mukaan kuskiksi minulle ja opaskoira Foxylle. Myöhemmin selvisi, että samasta kunnasta **Kurosen Jorma** olisi lähdössä oppaansa kanssa patikalle ja niinpä päätimme yhteistuumin lähteä reissuun.

Tuntui, että syksy koitti liiankin nopeasti sateisen kesän jälkeen. Lauantaina 2. syyskuuta matkamme alkoi kohti Kerimäen Pääkannan vapaa-ajanviihtopaikkaa. Pääkanta on Pääkanta-säätiön omistama virkistätymisalue ja leirikeskus, joka sijaitsee Puruveden rannalla. Pääkannan lähes 10 hehtaarin alue

tarjoaa erinomaiset mahdollisuudet niin leirien kuin juhlienkin järjestämiseen. Lisätietoa alueesta, päärakennuksesta ja aittamajoituksesta löytyy heidän internetsivuiltaan www.kerimaki.fi.

Hirsinen päärakennus tarjosi meille hienot puitteet valmistaa ruokaa yhteistuumin. Pääsimme Helin ja Foxyn kanssa päärakennukseen yöpymään, sillä suuresta osanottajamäärästä johtuen osa nukkui kahdeksan hengen aitoissa päärakennuksen vieressä. Yhdessä tekemisen meininki leijui ympärillämme koko ajan ja se oli mahtavaa. Kunnioitus ystäviämme opaskoiria kohtaa oli käsin kosketeltava ja laulaa luitautimme jopa yhdelle labbisvanhukselle 11-vuotis-syntymäpäivälaulun.

Savusauna tarjosi meille kuumat löylyt ja tulipa talviturkki heitettyä Puruveden. Miesten ja naisten saunavuoron jälkeen pääsimme nauttimaan yhdessä tekemäämme makkarakeittoa ja kanttarellimuhennosta päivälliseksi. Jälkiruoaksi oli tietysti lettua ja höystettynä kotitekoisilla hilloilla kahvin kera. Ja hyviä olivat! Loppuilta meni rupalatella ja erilaisia makuelämyksiä nauttiessa yhden pöydän ääressä koko porukan kesken. Karkasimme Foxyn ja Helin kanssa hetkeksi iloisen puheen sorinan keskeltä kävelyllä. Ilma oli melko lämmin ja omituiset sirkat

Foxy, Tiina ja Heli.

Matti Lähesmaa esitteli Hytermän vaiheita asiantuntevasti.

Jorma Kuronen johtaa Martta-koiran kanssa joukkoa. Alla: Eila Kaarlela osallistui edelliseen Hytermän patikkaan Meska-nimisen koiran kanssa. Nyt on opastusvuorossa Peetu. Eilan takana Merja Hyvönen Custin kanssa.

sirittivät pimeässä syysyössä. Elämäni ensimmäistä kertaa makuupussissa nukuttu yö meni hyvin.

Vaikka Juha ei itse sairastumisensa vuoksi päässyt ollenkaan viikonloppua viettämään kanssamme, hän oli tehnyt meille päiväohjelman, jonka mukaan edettiin. Aamupalan jälkeen pakkasimme tavaramme Jorma Kurosen autoon ja lähdimme kohti venesatamaa. Meitä vastassa oli Juhan serkku **Jari Hirvonen** nuottaveneensä kanssa ja oppaamme **Matti Lähesmaa**. Puimme pelastusliivit ja avustajat auttoivat meidät kaikki turvallisesti veneeseen. Koirat myös. Noin 20 minuuttia kestäneen venematkan määränä oli Hytermän saaret.

Matti selosti tarkoin Hytermän historiasta. Hytermän upeat saaret Kerimäen kirkonkylän itäpuolella ovat luonnonsuojelualuetta. Saarten kauniin metsäisen harjuluonnon ja upean järvimaiseman kruunaa Kerimäen nimismiehen Romu-Heikiksikin kutsutun **Heikki Häyrysen** kokoama ulkomuseo vanhoine rakennuksineen ja muistomerkkeineen. Puun päreillä koristellut seinät Emännän pirtissä olivat vaikuttavan ja upean tuntuiset. Hytermän erikoisin nähtävyys, vuonna 1937 valmistunut lähes seitsenmetrinen, kivistä ja myllynkivistä tehty ”Työnmuistomerkki” on omistettu menneiden ja tulevien sukupolvien työlle. Luonto oli upea ja kävely isolla joukolla hankala kulkuisessa maastossa oli hyvää harjoitusta opaskoirille. Maasto oli mielestäni vaihtelevaa. Pidinsiitä, että opaskoira joutui tekemään töitä niin, että kulku oli minulle turvallista. Koska saari on luonnonsuojelukohde, mitään ei raivata pois. Siksi saimme väistellä kaatuneita puita, juuria ja kiviä. Harjulle kii-vetessä koiran vetoavusta oli hyötyä. Saaren toisella puolella työnmuistomerkkin vieressä oli hiekkaranta, jossa saimme laskea koirat vapaaksi. Koirani ei mennyt uimaan vaan juoksi innoissaan veden rajassa ja kasteli vain tassunsa.

Muutaman tunnin kestäneen kierroksen jälkeen nousimme takaisin veneeseen, söimme eväitä ja lähdimme takaisin satamaan. Onneksi ilma oli kauniin aurinkoinen, eikä veneessä ollut kylmä napostella paljain käsin eväsvoileipiä. Satamasta matka jatkui kohti Hotelli Herttuaa ja siellä olevaa sotamuseota. Matti kertoi erittäin monipuolisesti ja tarkasti ”Viimeisellä linjalla”- sotahistoriallisesta näyttelystä, joka esittelee Salpa-aseman ja Suomen sotien 1939–1945 ajan historiaa, niin rintamalla kuin siviiliväen parissa. Näyttelyyn kuuluu hotellin alakerrassa oleva sisänäyttelytila, jossa on nähtävillä muun muassa kunniamerkkejä, karttoja, käsiaseita, sotilaspukuja ja -varusteita, sekä Salpalinjan historiaa valottavaa esineistöä. Näyttelyyn kuuluu laaja ulkonäyttelyalue, joka esittelee puolustukseen talvi- ja jatkosodassa kuulunutta raskasta sotakalustoa sekä maastossa risteilevää Salpalinjaa. Salpalinjasta meille enemmän kertoi Kurosen Jorma, joka oli valmistellut kat-

Veneen kuljettaja Jari Hirvonen.

tavan esityksen siitä, missä Salpalinja tarkalleen kulki sota-aikana.

Hotellilla juotujen kahvien jälkeen lähdimme Helin, Jorman ja opaskoirien kanssa kotimatkaan. Kaiken kaikkiaan reissu oli mukava, ja jos se päätetään järjestää vielä kerran, minutkin löytää sieltä.

Suuret kiitokset kaikille patikkaan osallistujille ja ennen kaikkea Juhalle ja Zaigalle!

Hyvää joulua ja rauhallista uutta vuotta 2018.

Vanha aitta Hytermässä. Alla iltatunnelmaa Hytermässä.

"MÄÄ OTAN VIÄ SEITTEMÄNNENKI PENNUN"

Teksti: Marianne Tenhami

Kuvat: Sirpa Miettisen kotiarkisto

Sirpa Miettisellä ja Asko Salmisella on kasvamassa kuudes opaspentu. Sirpan mukaan pennut ovat kivoja ja täytyyhän talon koiralla kaveri olla. Voi tehdä jotain hyvää, koska opaskoirista on pulaa. Pentukasvatuksen myötä hän toimii myös peesarina.

Sirpa Miettisellä on aina ollut koiria, muun muassa kultainennoutaja ja labradorinoutaja. Kun hän muutti miehensä Asko Salmisen kanssa tämän kotitalalle Kangasalan Lihasulan kylään, tilan tyhjään navettaan piti saada asukkaita. Ensimmäisenä navetan valtasivat angorakanit. Lampaista tarvittiin, että saatiin angorakanin villan sekaan lampaanvillaa. Eläinlauma kasvoi vielä kanoilla, hanhilla, ankoilla ja viiriäisillä. Myös tytär Eeva halusi kanarianlintuja. Hevosiakin ulkorakennukseen kopsutteli.

- Lopulta mieheni kyllästyi, kun aina hommasin uusia eläimiä. Jouduin olemaan pitkiäkin aikoja pois kotoa Punaisen Ristin ulkomaantyökomennuksilla ja tytärsinkin lähti opiskelemaan. Eläinten hoitaminen oli silloin Askon huolena. Vähitellen jouduimme luopumaan eläimistä, mutta koirat tietenkin jäivät, Sirpa muistelee.

Ensimmäisen opaspennun Donnan tullessa taloon pentua olivat kouluttamassa sekarotuinen saksanpaimenkoira Jannu sekä labradorinoutaja lina, joka opetti Donnalle sekä tämän seuraajille Turolle ja Hippolle, mitä kotona saa tehdä ja mitä ei.

- Vanhemman, viisaamman ja kokeneemman koiran esimerkki on todella iso apu pennun kasvattamisessa, kiittelee Sirpa rakasta linaansa. Asko oli hiukan

Sirpa Miettinen

epäilevä koiranpennun ottamisesta, mutta Sirpan ajatus opaspennusta sai miehenkin innostumaan: voi tehdä jotain hyvää, koska opaskoirista on pulaa ja siihenhän pitäisi sitoutua vain vuoden ajaksi, korkeintaan kaksi vuotta.

- Suosittelemme kaikille opaspennun ottamista. Siinä samalla näkee, onko juuri omasta perheestä koiraperheeksi, Sirpa kannustaa.

Sydäntensulattaja Donna, tunnollinen kokeilija Turo

Opaspentuajatus jäi hiukan taka-alalle, mutta kun opaskoirakoululta kysyttiin, minkä värisen ja mitä sukupuolta olevaa pentua haluttaisiin, Sirpalla oli heti vastaus valmiina:

- Sanoin, että värillä ei ole väliä, mutta ehkä narttu sopisi laumaamme paremmin, hän toteaa. Niinpä Donna saapui perheeseen kevättälvellä 2010.

- Donna oli suloinen, rauhallinen, helppo pentu, joka kuitenkin rähjäsi ruokakupilleen aina sen tyhjentynyttyä. Lopulta se kuitenkin oppi, että ruokakuppi

Edessäni puoliympyrässä omia ja hoitokoiria yhteensä kuusi. Illan maltti-, odotus- ja istumatreenit käynnissä.

myös täyttyy säännöllisesti, Sirpa nauraa. Hän on hieno esimerkki pentukasvattajasta, joka vie opaspentuaan joka paikkaan. Hän työskentelee terveydenhuollonopettajana ja kaikki hänen opaspentunsa ovat olleet mukana hänen ja muiden opettajien tunneilla aistivammoja käsiteltäessä, mutta myös rauhoittamassa levottomia, huonosti käyttäytyviä luokkia. Donna saikin koululla opiskelijoista ja opettajista koostuvan fan clubin. Sirpa kävi Donnan kanssa myös Pirkan Nuuskujen pikkupentujen tottelevaisuuskoulutuksessa saatuaan siihen luvan Opaskoirakoululta. Hyppäämisharjoitukset kaksikko kuitenkin jätti väliin, koska oppaan pitää kiertää esteet, eikä sitä saa totuttaa hyppäämään niiden yli. Donna läpäisi Opaskoirakoulun testit kirkkaasti ja aloitti koulutuksen opaskoiraksi. Nyt se työskentelee Kainuussa ja on ollut tarvittaessa myös hoidossa lapsuuskodissaan Kangasalla. Hoitoäippä on iloinen voidessaan pitää yhteyttä Donnan käyttäjään.

Donna sulatti kaikkien sydämet. Niinpä Sirpalla ei enää ollutkaan kovin suuria vaikeuksia puhua Askoa ympäri toisen opaspennun ottamiseen. Näin Turo tuli taloon. Donnan pentuaikaiset tuhot eivät olleet mitään Turon ammatillisiin kokeiluihin verrattuihin. Sirpa kun kertoo pilke silmäkulmassa pennun kokeilleen uraa muun muassa floristina.

- Kerran tullessani kotiin pienehkö viherkasvi oli

otettu ruukustaan multapaakuineen päivineen. Se oli asetettu sievästi lattialle. Toisesta kukkaruukusta oli otettu myös viherkasvi ja laitettu se ensimmäisen, lattialla olevan kasvin ruukkuun, kuvailee hoitoäippä Turon floristisia kokeiluja. Lompakontyhjennyskokeilussa meinasi käydä jo huonommin, kun lompakon korttien lisäksi Turo oli halunnut maistaa kahdeksan Buranaa. Siitä onneksi selvittiin lääkehiehellä ja tiputuksella eläinlääkäriasemalla. Jälkitarkastuksessa pennun todettiin olevan terve näistä proviisorikokeiluista huolimatta.

- Jännityksellä aina odotin, mitä se on seuraavaksi keksinyt: onko se ehkä vaihtanut verhot, äippä nauraa. Toisaalta hän myös ymmärtää syyn pennun käytökseen.

- En usko, että kyse oli eroahdistuksesta. Se vaan oli pentuna niin aktiivinen. Kun se on niin iso, se ylettyi ottamaan kaikkea hyllyiltä ja tasoilta, tutkimaan tavaroita ja katsomaan voiko niitä mahdollisesti avata ja onko sisällä jotain syötävää, hän pohtii. Aktiivisesta pennusta tuli todella hyvä ja tunnollinen opas. Niin tunnollinen, että kahdella käyttäjällä oltuaan se alkoi stressata oppaan työssään. Stressi ilmeni voimakkaana iho-ongelmina. Niinpä Sirpa ja Asko saivat lunastaa Turon omakseen.

Lapsirakas Hippo, melkein mammakoira Heni ja persoonallinen Tekla

Sirpan pentukuume ei vain laantunut. Malagan matkalla hän sai Askon jälleen ylipuhuttua uuden opaspennun ottamiseen. Tällä kertaa Sirpan toiveena oli saada ylöjärveläisen mammakoiran pentu ja toive toteutui: Hippo-poika tuli taloon.

- Hippo oli ihana, valloittava pentu, joka jatkoi seinän syömistä Donnan ja Turon jäljiltä. Nyt on seinän nurkka pyöristetty, äippä hymyilee. Sisarustensa tavoin Hippo oli hyvin äänekäs pentu ja kuulutti kovaa ja korkealta, mikäli se halusi jotain tai jokin ei mennyt sen mielen mukaan. Pirkkalan apuvälinemessuilla Hippo ja Sirpa olivat opaskoirien ja avustajakoiran kanssa esittelemässä opas- ja avustajakoira toimintaa. Messuilla ihmisystävällinen pentu oppi, että kaikkia ihmisiä ei voi eikä pääse tervehtimään, vaikka kuinka olisi halunnut. Yksi poikkeus kuitenkin oli.

- Hippo löysi ihmistungoksesta pienet, pyörätuolissa istuvat lapset. Luvan saatuaan se meni lasten luo ja laittoi hellästi päänsä ja tassunsa lapsen polvelle, Sirpa ihastelee. Hippo on kovin sporttinen ja oppaaksi valmistuttuaan sille löytyikin oikein sopiva, maratoneja juokseva käyttäjä Keski-Suomesta. Yhteyttä käyttäjän kanssa pidetään puolin ja toisin.

Hipon siskosta Henistä piti tulla mammakoira. Koska Sirpan unelmana oli jo pitkään ollut saada Opaskoirakoulun siitosnarttu ja koska Henin hoitoperhe ei voinut pitää Heniä jo yhden mammakoiran ollessa talossa, Heni muutti Sirpan ja Askon luo Opaskoirakoulun suostumuksella. Sirpa oli onnellinen. Kaksikko harrasti jälkeä yhdessä ja suunnitelmissa oli mammailun jälkeen kouluttaa Henistä Askolle apu hirvimetsälle. Näin ei kuitenkaan käynyt. Ilmeni, ettei Heniä voida astuttaa pienenä pentuna tapahtuneen silmätapaturman ja siitä aiheutuneen kaihin vuoksi.

- Henistä luopuminen oli todella raskasta, mutta tarinalla oli kuitenkin onnellinen loppu: Henistä koulutettiin opaskoira. Se päätyi oppaaksi lähelle meitä ja käy usein meillä myös hoidossa, Sirpa selittää.

Surua helpottamaan tarvittiin uusi pentu. Niinpä taloon tuli pippurinen, persoonallinen Tekla, joka oli tullut Näkövammaisten liiton Opaskoirakoululle aina Latviasta asti.

- Tekla oli hyvin omanarvontuntoinen pentu. Se komensi ihmisiä keskellä toria, kun nämä lopettivat rapsuttamisen ja menivät takaisin joko myymään tuotteitaan tai vain jatkoivat matkaa. Teklan ilme oli perin hölmistynyt: "Minne te nyt lähditte, minun alaiset? Takaisin rapsuttamaan minua!", Sirpa kuvailee. Iän myötä komentelu laantui ja Tekla läpäisi Opaskoirakoulun testit. Ennen ensimmäisen luokan aloittamista se tuli muutamaksi kuukaudeksi kotiin kasvamaan, koska oli vielä aika pentumainen.

- Se teki Teklalle hyvää ja oli oikea ratkaisu. Kun seu-

Latvian lahja maailman näkövammaisille, Mango (suomalaisittain Maukka).

raava opaspentuni Maukka tuli, Tekla huomasi, että sen "isonasiskona" oli otettava vastuuta pienemmän pennun kasvatuksesta, Sirpa luonnehtii. Koulutuksen ensimmäinen luokka meni hyvin, mutta toisella luokalla pippurinen Tekla päätti jättää koulun kesken. Haastattelua tehdessämme sille pohdittiin toista uraa.

Tällä hetkellä Miettisillä on kuudes pentu, Latviasta, **Zaiga Kļaviņa** koirakoulusta kotoisin oleva Mango, ystäväisen kesken Maukka Perusjätkä. Maukan lisäksi lähipiiriin tuli toinen latvialaispentu Sheila, josta Zaiga haastattelua tehdessämme kaavailtiin siitosnarttua. Sheila kasvaa Sirpan tyttären **Eeva Pajuniemen** luona. Latviassa on pulaa hoitoperheistä ja siksi Zaigan suomalainen aviomies ja pitkänlinjan opaskoirankouluttaja **Juha Herttuainen** kysyi, voisiko Sirpa ottaa näitä väritykseltään ketunpunaista pentuja.

- Sheila on kiltti ja todella keskittymiskykyinen, Sirpa selittää. Maukkaa hän kuvailee läheisriippuvaiseksi muista koirista ja kertoo saaneensa Zaigalta läksyä, että Maukan kanssa olisi kuljettava myös ihan vain kahdestaan, ilman muita koiria.

- Zaiga käveli sen kanssa kaupungissa ja maalla ja sanoi sen olevan hiukan epävarma yksin ollessaan, Sirpa kertoo. Hänestä tällainen kansainvälinen yhteistyö tuntuu mukavalta ja on mielenkiintoista.

- Baltian maissa opaskoiratyö on vasta niin alussa. Kävellessämme Eevan kanssa Latviassa punaisten koiriemme kanssa ja viettäessämme niiden kanssa aikaa hotellissa, ihmiset tulivat kyselemään meiltä koirista. He olivat innoissaan kuullessaan koirien olevan latvialaisia ja että niistä tulee opaskoiria. Ha-

*Kevään 2017 pentuperheiden retkellä Helsinkiin poikettiin myös kunnioittamaan presidentti **Mauno Koiviston** hautaa.*

luaisin edistää pentukasvatusta Latviassa vapaaehtoistyönä jakamalla kokemuksia ja antamalla vinkkejä, Sirpa toivoo.

On mukava treenata yhdessä

Sirpan ja Askon koti on idyllinen opaspentujen kasvattamiseen: iso piha-alue peltoineen ja järvineen mahdollistaa pentujen kirmailun ja leikkimisen vapaina. Välillä piilotetaan ja etsitään leluja ja otetaan peruskoulutusta. Tärkeää Sirpan mukaan on, että koiraan on hyvä kontakti, sen kanssa on hyvä olla ja sen kanssa kehtaa kulkea ihmisten ilmoilla. Tampereen seudun hoitoperheet ovat aktiivinen porukka ja todella läheisiä toisilleen. Heitä sivusta seuratesa tulee tunne, että he ovat kuin yhtä suurta perhettä: jos joku saa opaspennulle luvan mennä tiettyyn kauppaan harjoittelemaan, hän myös järjestää luvan kyseiseen kauppaan muidenkin opaspentujen treenaamiseen. Yhdessä muiden Tampereen seudun hoitoperheiden kanssa Sirpa on treenannut pentujaan Tampereen keskustassa ja käynyt Teivon raviradalla harjoittelemassa muun muassa kovien äänien

kuuntelemista.

- On mukava treenata yhdessä eri paikoissa. Samalla voi kertoa kiinnostuneille ohikulkijoille opaskoirista. Meillä on ollut luentoja muun muassa koirien probiooteista ja ruokinnasta. Luennoilla pennut ovat olleet mukana malttiharjoituksissa. Tutustumiskäyntejäkin eri paikkoihin olemme niiden kanssa tehneet, hän kuvailee.

Hoitoperhetoiminta on Sirpan mukaan muuttunut paljon Näkövammaisten liiton opaskoirakoululla ensimmäisen opaspentun Donnan ja viidennen opaspentun Teklan välillä.

- Donnan aikana koululta ei kauheasti yhteyttä pidetty. Me hoitoperheet olimme aika omillamme. Donna oli jo yli vuoden, kun koululta soitettiin ja kysyttiin, että mitä kuuluu ja pyydettiin muiden opaspentujen kanssa Tampereelle lonkkakuvauksiin, hän muistelee. Nykyään koululla on eläintenkouluttaja-opiskelijaharjoittelijoita eri oppilaitoksista kautta maan. He pitävät hoitoperheille pentu- ja pentuekouluja sekä sosiaalistavat pikkupentuja.

- Osallistuin Teklan kanssa pentukouluihin. Siellä tehtiin luopumisharjoituksia, tarkkaavaisuus- ja tasapainotreeniä, luoksetuloharjoituksia, ohituksia ja kohtaamisia kulman takaa. Mielestäni nämä treenit vaikuttavat hyvin myönteisesti pennun myöhemmän työhön oppaana: siinä ollaan toisten koirien kanssa mutta ei riehuta ja toisaalta totutaan kulkemaan toistenkin koirien ja ihmisten kanssa. Luopumisharjoituksilla opitaan, että kaikkea kivaa mitä näkee, ei saakaan. Kaikki yhdessä touhuaminen parantaa koiran kontaktia ihmiseen ja sitäkin tarvitaan tulevassa oppaan työssä, myös peesarina toimiva hoitoäippä perustelee.

Peesauksesta Sirpa kuuli ensimmäisen kerran Donnan ja Turon emon Oonan kasvattajalta **Rilla Aurakorvelta**. Tutustumiskäynnillä Suomen Opaskoirakouluun ja Tampereen seudun hoitoperheiden järjestämässä tapahtumissa hän tapasi opaskoirankäyttäjiä ja muita näkövammaisia ja otti ensiaskeleita opastamisessa ja peesaamisessa.

- Huomasin, että on ihanaa olla apuna ihmisille, hän toteaa. Muutamat näkövammaiset opettivat häntä peesaamaan hiukan enemmän Tampereen keskustassa ja sitten ei kuin vain mukaan opaskoiratapah-tumiin opaskoirakoita peesaamaan. Peesari ei kouluta opaskoiria, mutta tietää miten opaskoirakon pitää kulkea. Peesatessaan koirakkoa hän kulkee opaskoiran ja koirankäyttäjän perässä erilaisilla reiteillä, huolehtii että kulku on turvallista ja kertoo koirakon mahdollisista ongelmista. Peesari opettaa koirakolle myös koirankäyttäjän toivomia, uusia reittejä.

Opaspentujen kasvattaminen ja peesaus ovat koiraraihmiselle hyviä vapaaehtoistyön muotoja. Kylmä otan viä seittemän pennun!

RIITTA SALONEN - AINA VALMIINA PEESAAMAAN

Teksti: Janne Silas

Kuvat: Valeriina Silas, Henna Tolvanen, Eija Paasu ja Ali Kinnunen

Riitta Salosen tie peesariksi alkoi hänen tietämättään jo 1960-luvulla. Riitta Salosen kummitäti luki silloin vapaaehtoistyönään sokealle miehelle kaikenlaisia kirjoituksia. Kiitokseksi sokea mies antoi kummitädille sormuksen. Edesmenneen kummitädin sormus on nyt Riitalla. Vapaaehtoistyö oli tuntunut tuolloin nuoresta Riitasta todella hienolta. Myös hyväntekeväisyys ja koirat ovat olleet lähellä Riitan sydäntä. Niinpä hän on ollut Opaskoirayhdistyksen kannatusjäsen jo vuodesta 2003, jo ennen varsinaista tutustumistaan opaskoiiriin.

Riitan tytär **Anna** oli vaatinut koiraa jo pienenä tyttönä, mutta koska heidän pojallaan oli allergiaa, ei koiraa ollut voitu ottaa. Vuonna 1987 Riitan miehen lentopallokaveri tarjosi lainaan puolitoistavuotiasta labradorinnoutajaa. Anna oli silloin 12-vuotias. Koska allergiaoireita ei tullut, koira otettiin perheeseen. Anna hoitikin koiraa hyvin ja äiti pääsi iltalenkille. Siitä lähtien perheellä on ollut aina labbis. Annasta tuli myöhemmin eläinlääkäri. Tällä hetkellä Riitalla on tyttärensä koiran pentu, neljävuotias Upi-koira.

Riitasta tuli peesari sattuman kautta. Marraskuussa 2005 silloinen Pirkanmaan opaskoirayhteyshenkilö vei opaskoiransa Maran eläinlääkəriin. Hakametsän eläinlääkäripalvelussa Maran eläinlääkäriinä oli jo tutuksi tullut Anna. Koska peesareista oli pulaa, kysyi opaskoirayhteyshenkilö vastaanoton lopuksi, haluaisiko Anna peesariksi. Anna ei ehtinyt, mutta ehdotti äitiensä.

Riitta piti itseään liian vanhana peesariksi, mutta lupasi tulla katsomaan toimintaa. Riitta ja Anna tulivatkin molemmat seuraavaan opaskoirakerhoon, Anna teki pikaisen tarkastuksen seitsemälle opaskoiralle. Riitta taas pääsi kokeneen peesarin kanssa opiskelemaan sitä, miten peesari antaa opaskoirakolle turvallisen mahdollisuuden harjoitella liik-

Vaatimaton Riitta on ollut monella tapaa opaskoirankäyttäjien apuna. Kuva: Valeriina Silas

kumista, auttaa opettelemaan uusia reittejä ja olla muuten mukana opaskoiratoiminnassa.

Pirkanmaan opaskoirakerho kokoontui kuukausittain. Riitta pääsi nopeasti kärryille siitä, miten opaskoirankäyttäjää pitää opaskoirankäytössä tukea. Silti vaatimaton Riitta piti itseään vielä pitkään peesariharjoittelijana. Näkövammaisen opaskoirayhteyshenkilö tarvitsi usein näkevää mukaansa etsiessään uusia harjoittelupaikkoja tai esimerkiksi missä pidettäisiin seuraava vuosittainen viikonloppupatikka. Riitta oli aina valmiina auttamaan autonsa kanssa.

Muutaman vuoden kuluttua yhdistyslaki muuttui ja opaskoirayhteyshenkilö joutui tekemään entistä

Riitta seisoo vuoden 2015 peesaripatikalla kahden opaskoirankäyttäjän keskellä. Kuva: Eija Paasu

enemmän paperitöitä. Niinpä hän tarvitsi näkeviä silmiä avukseen. Pirkanmaalla perustettiin yhteys- henkilötoimikunta, johon kuului kaksi opaskoiran käyttäjää ja peesari. Riitta oli alusta asti mukana. Vuosien kuluessa opaskoirankäyttäjät ovat vaihtuneet toimikunnassa, mutta Riitta on pysynyt mukana tähän päivään asti.

Vuonna 2014 sen hetkinen yhteyshenkilö, **Mika Tolvanen**, pyysi Riittaa mukaan vuoden kansainväliseen opaskoiratapahtumaan Vantaan opaskoirakoululle.

- En tiennyt, eikä tullut mieleenkään, että minusta tulisi vuoden peesari 2013. Olin yllättynyt ja otettu, että arvostetaan tällaista vapaaehtoistyötä, Riitta muistelee hämillään.

Aloittaessaan peesarin vapaaehtoistyön, Riitta oli juuri kuntoutumassa sairaudestaan. Hän oli päässyt hieman ennenaikaisesti eläkkeelle, joten hänellä oli aikaa auttaa opaskoirankäyttäjää myös päiväsaikaan. Riitta auttoi opaskoirankäyttäjää myös muilla tavoin.

- Ensimmäisen kerran otin työssä olleen opaskoiran hoitooni vuonna 2008, muistaa Riitta ja jat-

Vuoden 2013 peesari Riitta Salonen peesarihatussaan, jonka teki Merja Lajunen-Pekkola, kuten muutkin peesarihatut.

Riitan oma Upi-koira on hänen tyttärensä Annan koiran pentu. Kuva: Henna Tolvanen

kaa: - Opas Parma oli hoidossa minulla muutaman päivän. Siitä lähtien opaskoiria on ollut hoidossa joskus päiviä, joskus viikonkin. Yllättävin kokemus oli, kun eräs opaskoira tuotiin hoitoon kesämökille. Koira lähti heti määrätietoisesti uimaan keskelle järveä, näkyi enää pienenä pisteenä, eikä meinannut palata lainkaan takaisin rantaan. Onneksi opaskoirankäyttäjää ei ollut ehtinyt vielä lähteä ja sai huugettua karkulaisen rantaan.

Riitta on ollut opaskoirakoiden apuna uusien reitien harjoitteluissa, peesaripatikoilla, Pirkanmaan viikonloppuharjoitteluissa, koirauima-allaskäynneillä ja monessa muussa. Useasta hienosta kokemuksestaan opaskoirien parissa hän muistaa, kun hän erään kerran peesasi Helsingissä Itäkeskuksen tienoilla erittäin kokenutta opaskoirankäyttäjää. Koirakon lähtiessä ylittämään erästä katua vinosti, Riitta käski yhdistelmän pysähtyä. Opaskoira olisi ollut menossa suoraan tien yli, mutta koska kokenut opaskoirankäyttäjää oli toistuvasti "tietänyt paremmin" ja ohjannut yhdistelmän vinoon, oli koira lopulta luovuttanut. Riitan avulla koirankäyttäjää koki näin valaisevan esimerkin siitä, että koira se on, joka yhdistelmää opastaa eikä näkövammaisen. Koirankäyttäjää on vielä jälkepäinkin kiittänyt Riittaa hänen antamasta valaistuksesta.

Opaskoirakoiden apuna oleminen on vienyt Riitalta tietysti paljon aikaa ja vaatinut aikataulujen sovittamista. Hän on joutunut myös luopumaan joistain asioista. Varsinkin, kun hänen miehensä on pikkuhiljaa sokeutunut ja vaatinut enemmän vaimon apua. Sokeiden kanssa olemisesta on silloin ollut paljon myös hyötyä. Sokeat ystävät ovat hyvin mielellään auttaneet muun muassa viranomaisasioissa ja kaikenlaisissa sokeutumiseen liittyvissä käytännön asioissa.

Reilu kymmenen vuotta opaskoirakoiden parissa on opettanut Riittaa katsomaan asioita eri lailla. Kaikki ei ole niin yksioikoista. Asioita voi ja pitää nähdä eri näkökulmista. Sokeiden kanssa tulee huomattua erilaisia asioita, esimerkiksi että hissien nappulat on merkitty kohomerkinnoin. Riitta on kokenut vapaaehtoistyön, hyväntekeväisyyden ja koirien kanssa olemisen antaneen hänelle paljon mielihyvää.

Oikealla sivulla: Riitta Salonen on vuoden peesari 2013. Peesarikeppi luovutettiin hänelle vuoden 2014 kansainvälisenä opaskoirapäivänä Vantaan opaskoirakoululla. Vierellä on Pirkanmaan silloinen opaskoirayhteyshenkilö ja nykyinen yhteyshenkilötyöryhmän jäsen Mika Tolvanen, joka houkutteli Riitan Opaskoirakoulun avoimiin oviin palkittavaksi Kuva: Ali Kinnunen

OMA JOULU

Teksti: Riitta-Kaisa Voipio

Kello ei ollut vielä kuuttakaan, kun **Sirkka** heräsi. Hän nousi istumaan, ja samassa myös Raiku hyppäsi lattialle, ravisteli turkkia kuuluvasti ja nuolaisi emäntänsä kättä.

- No nyt on vihdoon jouluku, ja me vietetään se kaksistaan. Etpä sitten sinäkään saanut leikkikavereita, vaikka varmaan olisit tykännyt, Sirkka jutteli ja silitti mustaa kiharaista selkää. Nyyhkäisy tuskin kuului.

Aikansa koira rapsuteltuaan hän nousi, meni keittiöön ja tunsu entisen, tutun tarmon hiipivän sydänelään. Raiku tassutti perässä seisautuen ruokakupin viereen. Sirkka ropisteli nappuloita astiaan ja laski vettä päälle, mutta nosti sen ylempäs odottamaan.

- Kuule, nyt pannaan tuulemaan, tehdään tännekin juhla, vaikka muita ei tulekaan, hän riemastui paukuttaen kämmeniä yhteen. - Tehdään tästä ihan oma jouluku.

Reippaan aamulenkin jälkeen kahvinkeitin ruplati työpöydällä, ja Raiku hotkaisi oman ateriansa ri-

vakasti. Kohta kuului veden lotinaa ja kielen lopsutusta, kunnes koiran kipot kalisivat tyhjiyttään. Sirkka istahti aamiaisen ääreen ja suunnitteli aattopäivää uusin innoin.

- Teen punajuurivuokaa ja sienisalaattia ja haen kaupasta valmista kinkkua. Eihän sitä hehtaarimääriä tarvi, kunhan sen verran, että tuntuu joululta. Niin ja onhan minulla torttuja ja pullaa valmiina pakasessa, hän hahmotteli.

Tytär oli soittanut viikkoa aikaisemmin, etteivät he tulekaan mummon luokse joulunviettoon. - Ne tahovat vissiin olla rauhassa, eihän sille mitään voi, Sirkka tyytyi siihen eikä aikonut enää surra yksinoloa.

Aamupalan jälkeen hän kääri matot ja vei veranalle, kiersi kastelemassa hyasintit ja amarylliksen ja nosti kynttelikön ikkunalle. Radiosta tulviva musiikki sai hänet hyräilemään ja tunnistamaan häivähdyksen lapsuuden jouluaattojen tunnelmasta.

- Tuskin olisin tätä huomannut hälinän keskellä, hän puheli itsekseen.

Aamun pimeään vaihtuessa siniseksi hämäräksi Sirkka sonnustautui kaupoille. Raiku kömpi naulakon alle takkien helmojen suojaan ja jäi odottamaan. Se aavisti, että tänään ruokakuppiin ilmestyisi jotakin erikoisempaa.

Tunnin kuluttua emäntä purki kassista vajaan kilon kinkkupalan, savulohta ja ison konvehtirasian. Loputkin ostokset hän pani paikoilleen ja rupesi siivoamaan.

- Sinivuorten yö, siellä uuras työ, se on päättynyt, kun on juhla nyt, hän lauleli kulkien imurin kanssa huiskien huoneet läpi. - Teenpä tällaisen, ihan pikkuisen, joulun jouluisen, tämän tonttusen, Sirkka sepitti lisää sanoja melodiaan.

- Ja sitten keitetään kahvit, hän ilmoitti koiralle, kun oli saanut pelmustetut matot paikoilleen ja tontturivistön uunin päälle. Pöytäkuusen hän asetti tuvan nurkkaan jakkaralle.

Hän tupsautti hyppysellisen kardemummaa ja kanelia kahvin sekaan ja hengitti syvään huumaavaa tuoksua. Mikro kilahti sen merkiksi, että tortut ja pullat olivat sulaneet. Samassa soi ovikello.

- Päivää, onko rouva aikonut vaihtaa ikkunoita tai ulko-ovea? kysyi siistinnäköinen mies lumisilla portailla.

- Ei todellakaan, ne vaihdettiin ihan äsken, mutta sen sijaan minulla on aikomus juoda kahvit hyvässä seurassa, Sirkka sanoi, ja mies vastasi hänen valoi- saan hymyynsä.

Raiku tuli nuuhkimaan tulijaa ja meni sitten paikalleen tuvan ovensuuhun. Se paukutti hännällä karvalankamattoa. Sirkka komensi miestä riisumaan palttoon ja ohjasi tämän keittiöön. Mies laski salkkunsa penkille, pöyhensi vaaleaa tukkaa sormenpäillä ja rikäisi hiukan.

- Ajattelin, että aattona voisi kauppa käydä, kun ihmiset ovat juhlamielellä. Minun piti mennä kylään, mutta isäntäväki sairastui.

Äkkiä ikkunamyöjä näytti surulliselta.

- Minunkin piti saada vieraita, mutta toisin kävi, Sirkka sanoi ja kaatoi kahvia kultareunuskuppeihin. Tarjottimella oli kasa leivonnaisia ja kulhossa suklaapaloja.

He hörppivät kahvia ääneti, kunnes Sirkan kasvot kirkastuivat: - Sinähän voit jäädä tänne, saamme seuraa toisistamme, hän ehdotti.

- En minä voi jättää koiraan niin pitkäksi aikaa, kun se on tottunut pääsemään ulos muutaman tunnin välein, mies vastusteli.

- Hae koira tänne, saavat karvakuonotkin kaverin, Sirkka sanoi.

- No mikäpä siinä, voinhan minä käydä sen hake- massakin, mies suostui juotuaan vielä kolmannen kupillisen. - Tämä on hyvää, hän kiitteli.

He sopivat, että ennen pimeää kaksikko ilmestyisi Sirkan luo ja he viettäisivät illan yhdessä, kävisivät hautausmaalla ja tekisivät koirien kanssa reilun lenkin.

Mies lähti, ja Sirkka nosti kädet kohti kattoa, katsoi sitten Raikua ja kyykistyi sen puoleen: - Elämä on ihmeellistä, joulukuuhunkin!

Joulurauhan julistuksen jälkeinen virsi oli juuri päättynyt, kun ovikello soi.

- Eihän se vielä ole aika, mutta tulokoon, Sirkka sanoi ääneen ja meni avaamaan.

- Hei mummo, me päätettiin yllättää sinut, tuotiin kuusi ja kinkku ja vähän herkkuja, hihkui tyttärenpoika syli täynnä paketteja ja nyssyköitä. - Onko sinulla mitään yllätystä meille?

- Herranen aika, tulkaa sitten, ei kai tässä muuta- kaan, Sirkka sopersi, väistyi kalkattavan lapsiperheen tieltä ja sulki radion. Raiku hyppi ympäriinsä tervehtien kaikkia yhdessä ja erikseen.

Sirkkaa hymyilytti. - Julistivat juuri joulurauhan, hän sanoi, mutta itsekseen hän ajatteli, että rauha taisi nyt mennä, mutta ehkä joulukuuhunkin jäi.

KUN TOIMINTA- TERAPEUTTI MOLLI TULI TALOON

*Teksti: Ali Kinnunen
Kuvat: Arto Helminen*

Pienen mustan koiranpennun tulo taloon muutti **Päivi Helmisen** elämän. Mollista tuli Päivin toimintaterapeutti. Siitä tuli koulutuksen myötä myös opas-koira lähes sokealle Päiville, joka oli menettänyt näkönsä sappileikkauksen jälkeen.

Päivi Helmisellä oli kymmenen vuotta sitten kaikki hyvin: oli hyvä kemistin koulutus, kaunis koti, rakastava aviomies ja hyvä työpaikka, jossa oli hyvät ylenemismahdollisuudet. Elämä hymyili!

Lapissa melontaretkellä tuli kova kipu, joka meni nopeasti ohi, mutta työpaikkalääkäri kirjoitti kuitenkin lähetteen tutkimuksiin. Paljastui että kipukohtauksen olivat aiheuttaneet sappikivet.

Kävi niin kuin usein käy: kipukohtauksia tuli ja meni ja Päivi oli leikkausjonossa. Kunnes sitten yhtenä viikonloppuna tuli niin paha kipu, että päivystävä kirurgi ehdotti vaivan hoitamista kerralla kuntoon eli päivystysleikkausta.

Päivi heräsi leikkauksesta täynnä tarmoa ja suunnitteli menevänsä töihin jo viikon lopulla, mutta jotenkin olo tuntui vähän epätodelliselta ja myös huonovointisuutta alkoi ilmetä. Sitten tuli romahdus! Päivin viimeinen muistikuva on teho-osaston aulasta. Perheelle ilmoitettiin, että nyt on asiat huonosti.

Päivi ei tiedä eikä muista seitsemästä viikosta mitään. Tuona aikana tehtiin useita leikkauksia ja alkoi näyttää siltä, että taistelu elämästä tulee päätty-

mään tappioon. Hän luuli kuulleensa isänsä äänen. Kun hän lopulta heräsi, hän uskoi olevansa pimeässä.

Kun pimeys vain jatkui, hälytettiin silmälääkäri, joka totesi rauhallisesti, että näillä silmillä ei koskaan enää lueta, vähän näköä voi palata.

Päivi ei jaksanut murehtia silmiään, sillä taistelu elämästä jatkui lähes kasvixsena, josta muiden piti huolehtia kaikilla rintamilla. Tulehdusarvot olivat pilvissä ja taistelu elämästä jatkui edelleen. Yksi sappileikkauksen riskeistä oli toteutunut pahimmal-

la mahdollisella tavalla. Päivi oli saanut hengenvaarallisen haimatulehduksen. Sen todennäköisyys on noin kaksi prosenttia.

Olisiko toimintaterapeutista oppaaksi?

Ilme kuitenkin tapahtui ja Päivi jäi henkiin. Hän kotiutui lähes sokeana ja melkein liikuntakyvyttömänä, mutta vähitellen hän pystyi tekemään pieniä lenkkejä valkoisen kepin kanssa. Halu toipua oli kova.

Päivi oli kuullut opaskoirasta maatessaan liikuntakyvyttömänä sairaalan sängyllä. Hänelle sanottiin, että hänen kuntosensa ei kylläkään riittäisi koiran kanssa kulkemiseen.

Päivillä on melkein aina ollut koira ja sellaista hänen teki mieli nytkin, kun vanhasta oli pitänyt lupua. Päivin tuttavien kautta löytyi musta labbispentu, ja niin pieni Molli tuli taloon! Että se oli lutunen – mutta myös oppivainen ja tarmokas heti pienestä pitäen. Ei mennyt aikaakaan, kun emäntä kulki sen punaisessa hihnassa niitä reittejä, joita oli tottunut liikkumaan valkoisen kepin kanssa. Ja hetken päästä pari teki yhä pitempiä kävelyjä.

Päivi sanookin, että kaikki muuttui, kun toimintaterapeutti Molli tuli taloon! Pieni suloinen karvapalero palautti Päivin uskon elämään ja eteenpäin pyrkimiseen.

Kehitys pantiin merkille myös sairaalassa ja Päivil-

le sanottiin, että koska hänen liikuntakykynsä oli selvästi parantunut, hän voisi kuin voisikin saada opaskoiran. Mutta Päivillähän oli jo koira! Ei kai hän pystyisi ottamaan kahta koiraa!

Joku keksi saman kuin lukijakin olisi varmaan keksinyt eli kysyä, voisiko Mollista olla oppaaksi, rotuhan ainakin oli opaskoirarotu.

Molli palautti uskon elämään

Jos Päivin leikkauksesta alkoi ajanjakso, jossa Mr. Murphy eli huonon onnen tuoja oli koko ajan mukana, Mollin tarina on kyllä sujunut kuin Strömsössä.

Kun muut kieltäytyivät, opaskoirankouluttaja **Juha Herttuainen** lupasi selvittää, olisiko Mollista oppaaksi. Hän kävi tulevan vaimonsa **Zaigan** kanssa testaamassa ja koekävelemässä Mollin ja tykästy. Niin Molli sitten Päivin iloksi ja kauhuksi lähti koulutukseen toiselle paikkakunnalle kuin ammattioppilas konsanaan.

Kaksi vaikeutta ilmeni: Molli ei osannut vetää niin kuin opaskoiran pitää ja se sipsutteli liukkaannäköisissä paikoissa. Se oli tottunut johdattelemaan Päiviä kuin silkkijalkineet jalassa ja melkein hiipinyt liukkaiden paikkojen yli. Mutta jo joululomalla Päivi huomasi, että koirassa oli tapahtunut selvä muutos. Juha oli tuonut Mollin yllätyslomalle, kun arveli että Päivillä voi olla sitä ikävä.

Mollin opiskelu kesti kuukausia, mutta jo toisella lomalla keväällä Päivin kotiin tuli taitavaksi todettu opaskoira, opaskoirien aatelia. Ai Päivin iloa, kun hän sai rutistaa omaa opaskoiraa!

Jo tällä toisella lomalla Päivi sai luvan pukea Mollille valjaat ja kulkea tutuissa maisemissa. Päivi ajatteli, että koko Turkuhan oli hänelle tuttu ja niinpä he lähtivät Mollin kanssa Aurajoen rantaan!

- Sain siellä Aurajoen rannassa Mollin kanssa istuesani kosketuksen siihen vapauteen, minkä opaskoira antaa! Se oli hieno tunne!

Mollin kanssa myös mäkeen

Sitten olikin vuorossa enää 2,5 viikon yhteistyökursi eli Päivin oli aika oppia opaskoirankäyttäjäksi. Sekin oli vieraalla paikkakunnalla ja oli hyvin opettavainen. Päivi oppi, että ei halua muuttaa Paimiota eikä Turun seudulta, eikä hän oikeastaan halua myöskään asua yksin.

Paluumatkalla Mollin nosti Päivin siiville eli takaisin tultiin lentokoneella Zaigan ja Mollin kanssa, eikä ainakaan Mollin pelännyt yhtään, mikä on opaskoiralle erittäin hyvä ominaisuus.

Melkein parasta oli kun Päivi uskalsi tehdä jota-

kin, mitä ei ollut koskaan uskaltanut valkoisen kepin kanssa: hän meni Mollin kanssa metsään ja vähän myöhemmin myös polulta pois. Mollin näytti esteet ja osasi aina takaisin polulle, enää ei ollut pelkoa kompastumisesta tai kaatumisesta, koira oli tukena.

- Luontoon pääseminen on minulle elämä! Ei riitä, että pääsen kulkemaan tasaisella asfaltilla, metsässä ja lenkkipoluilla tunnen oikeasti eläväni, Päivi sanoo.

Päivi muistaa hyvin, kuinka arasteli monia asioita, jotka nyt menevät Mollin kanssa kuin tyhjää vain.

Nykyisin Päivi ja Mollin saattavat tehdä jopa 12 kilometrin lenkkejä. Harrastuksiin on tullut myös hiihto, josta Päivi ei ole ennen pitänyt. Aviomies **Arton** kanssa meni joskus 10 kilometrin hiihtolenkki, nyt Mollin kanssa hujauttaa jopa 30 kilometriä.

- Ensin en oikein uskaltanut laskea mäkiä, mutta nyt olen saanut lisää rohkeutta. Jopa niin, että Mollin alussa yritti jarrutella emännän menoa.

Päivin ja Mollin välissä on hiihdettäessä kumiköysi, siitä saa etukäteen tuntumaa tulevan mäen jyrkkyyteen ja pahimmat mäet menevät auraten.

Korkeat paikat ja etenkin niihin portaita pitkin kiipeäminen on ollut aina Päiville kauhistus, saati nyt sokeana. Aulangon retkellä Päivi sanoi muille, että menkää te vain, mutta kun aika sitten kävi pitkä-

si, hän sanoi Mollille, että kokeillaan mekin. Hetken päästä he olivat jo ylhäällä muiden seurana.

Nyt korkeiden paikkojen valloituksesta on tullut jo tapa, yhdessä on kierretty majakoita, tuntureita Tanskan kalkkikivijyrkänkeitä ja aivan villinnyt Ranskan luostarisaaren vanhoilla mukulakivillä, joista kaikki ovat erilaisia.

- Kun Mollille huolehtii, että liikkuminen ja korkealle kiipeäminen on turvallista, mikäpä on mennessä, Päivi sanoo. – Arto yrittää joskus saada meitä pysähtymään, mutta me vain kiivettään korkeammalle, Mollille kyllä pitää minusta huolen!

Mollille on myös innokas kulttuurinharrastaja. Tuttuja ovat ooppera, teatteri ja baletit, rock-konsertit ja festarit. Niissä kaikissa Mollille hoitaa työnsä arvolleen sopivalla tavalla.

Rouva nostaa vain hanskansa

Mollille on aina Päivin mukana – paitsi purjehduksilla. Päivi on hurahtanut vammaispurjehduksiin, eikä isoonkaan veneeseen mahtuisi niin monta opaskoiraa, kuin miehistöllä saat-taisi olla. Mutta se vasta olisi mukavaa, jos joka satamassa olisi vastassa oma opaskoira!

Päivi ja hänen miehensä Arto ovat innokkaita maailmanmatkaajia ja Mollille on tietenkin mukana, se kun takaa, että Päivi ei ole riippuvainen toisista. Jos hän haluaa kävelemään aikaisin aamulla tai yömyöhään, Mollille kanssa se onnistuu, Mollille on ai-

na valmis.

Sen yksi huippuominaisuus on, että se osaa aina takaisin kotiin, olipa kulloinkin koti sitten asuntoauto, hotellihuone tai jokin kyläpaikka.

Mollille on myös yksi monille muillekin opaskoirille yhteinen erinomainen ominaisuus. Se on kuin hyvä sotilas: lepää, syö ja nukkuu aina kun mahdollista, mutta on tarvittaessa valmis palvelukseen. Ja kotona se unohtaa työnsä kokonaan, ehkä se ajattelee, että rouva on hyvä vaan ja palvelee itseään.

Taidontarkistuskokeissa on paljastunut muuan toinenkin hauska ominaisuus – tai hauska ja hauska, miten sen nyt ottaa. Kun Mollille pitäisi nostaa pudonnut hanska Päiville, Mollille saattaa istua hanskan viereen merkiksi siitä, että tässä se on, mutta ilman eri käskyä se ei hanskaan tartu. Rouva on hyvä vaan ja nostaa itse hanskansa!

Sokeat eivät ole superihmisiä

Ei pidä luulla, että Päivin tai kenenkään muunkaan näkövammaisen tai sokean elämä olisi yhtä seikkailusta ja sankariteoista toiseen rientämistä, olipa vaikka kuinka hyvä opaskoira. Päivi esimerkiksi harmittelee erilaisten digilaitteiden johtoihin sotkeutumista tai niiden päivittämisen hankaluutta.

Toisenlaisiakin päiviä on. Ja aina sattuu ja tapahtuu ja tulee vastoinkäymisiä. Vä-lillä ilman Mollille liikkussa tavaroita rikoontuu, kompuroidaan ja ollaan mustelmilla. Tämä haastattelu esimerkiksi tehtiin kahdessa osassa, joissa toisessa Päivi oli leikkauksen jälkeen sairaalassa.

Mutta Mollille pääsi lopulta opastamaan Päiviä myös sairaalaan.

Ja nyt on kaikki taas kotoisasti. Lenkeillä käydään ja kotiin osataan mistä tahansa! Se on opaskoirakon elämää parhaimmillaan!

Päivi haluaa elää mukana tässä päivässä ja seurata aikaansa.

- Elämässä on paljon hyvää. Kipuineenkin minulla on hyvä elämä. Mutta ei elämä sokeana ole koskaan samanlaista kuin se oli näkevänä. En esimerkiksi voi lähteä omalla autolla tuosta vain, minne haluan ja milloin haluan ja parittomia sukkaa on kaikki paikat täynnä! Me sokeat emme ole supersuperihmisiä, vaan tarvitsemme apua. Onneksi minulla on puolisija ja paljon hyviä ystäviä!

Silmänpohjakuvaus

- huolehdi silmiesi hyvinvoinnista

Nopealla ja vaivattomalla kuvauksella voidaan kartoittaa mahdollisia silmänpohjassa tapahtuneita muutoksia ja saada sitä kautta lisätietoa silmien terveydentilasta.

Instrumentarium käyttää silmänpohjankuvauksessa alan uusinta teknologiaa ja silmänpohjakamera kuvaa 80 % silmän verkkokalvosta yhdellä kuvalla. Katso lähin silmänpohjakuvausta tarjoava myymälä:

www.instru.fi

Varaa aika helposti optikolle tai silmälääkärille osoitteesta instrumentarium.fi, yhdestä numerosta **09 4241 7000** (pvm/12pm) tai tule suoraan myymälään.

Rauhallista Joulua opaskoirille!

Eläinlääkäriasema
Animus

Eläinlääkäriasema Animus, Oikokuja 2, 05800 HYVINKÄÄ
puh. 019-414 940 Avoimna ark.9-20, la 9-14
Annamme myös akupunktihoitoja TERVETULOA!

SCA
Care of Life

Omatila
Espoon kaupunki

KUUROJEN PALVELUSÄÄTIÖ sr
DÖVAS SERVICESTIFTELSE sr

120 vuotta

Järjestölähtöistä auttamista
viittomakielellä 1897-2017

SATAKUNTA
Satakunnan Osuuskauppa

Kuntarahoitus
MUNICIPALITY FINANCE

www.kuntarahoitus.fi

Coronaria®
SILMÄSAIRAALA

LAADUKASTA SILMIEN TERVEYDENHOITOA.

icare

VISIONARY IN VISION

www.icaretonometer.com

VIRO – SUOMI – LATVIA OPASKOIRAMAATTELU

*Koonnut: Juha Herttuainen
Kuvat: Allan Aula ja Joosep Kunder*

Tämän vuoden maaottelun järjestämisen vuorossa oli Viro ja se käytiin Pärnussa. Kustakin maasta osallistui kaksi koirakkoa, jotka mittelivät taitojaan 1,5 kilometrin mittaisella kaupunkiradalla ja koirien hallittavuudessa.

Zaiga Kļaviņa toimi Latvian joukkueen liikkeenohjaajana. Hän on aikaisemmassa elämässään toiminut virkakoerien parissa ja viimeiset kuusi vuotta kouluttanut opas- ja avustajakoiria.

Zaiga sanoi koeradon olleen suhteellisen helppo. Kisa oli hänen mielestään hyvin järjestetty. Omat koirat jäivät peränpitäjiksi, mutta ottelu oli varmasti antoisa kokemus Latvian hiljattain saaneille koirankäyttäjille.

Suomalainen pitkän linjan palveluskoiraharrastaja ja kaikkien palveluskoiralajien ylituomari **Allan Aula** ystävällisesti lupautui toimimaan Suomen joukkueen tuomarina. Hän totesi ottelun sujuneen tasaisesti ilman suurempaa hajontaa joukkueiden välillä. Hyvin pysyttiin kärryillä myös keskinäisessä kommunikoinnissa. Suurimmat virheet koirat tekivät kevyenliikenteenväylillä, kun jotkut pyrkivät opastamaan keskellä tietä.

Maaottelun järjestelyt saivat kiitosta kaikilta osallistujilta. Jo yli 20 vuotta vanha perinne saa jatkoa ensi vuonna Suomessa. Kiitos virolaiset!

Vasemmalla Viron koetuomari Maria Soonberg ohjaamassa Gerli Kanguria koiran vapaanaololiikkeessä.

Viron joukkue, alla Matti Malm palkitsemassa Rinalds Krēgersiä.

Suomen kilpailijat: Erkki Juntikka ja Susanna Hannu oppaineen.

Latvian joukkue, Zaiga, Andris ja Rinalds, oikealla Ilze, Rinaldsin vaimo.

Tuomarit:

Viro: Maria Soonberg

Suomi: Mika Laaksonen

Latvia: Allan Aula

Kokonaistulokset

(maksimipisteet 200):

1. Suomi	183 pistettä
2. Viro	177,5 pistettä
3. Latvia	152 pistettä

Henkilökohtaiset tulokset

(maksimipisteet 100):

1. Erkki Juntikka/Cenni, Suomi	99,25 pistettä
2. Gerli Kangur/Mattias, Viro	94,5 pistettä
3. Susanna Hannu/Ape, Suomi	83,75 pistettä
4. Kaarin Leesmaa/Milagros, Viro	83 pistettä
5. Rinalds Krēgers/Toni, Latvia	77 pistettä
6. Andris Ošāns/Feja, Latvia	75 pistettä

Matti Malm ja Viron kouluttajat Veronika Malm ja Anu Lokke.

Ensi vuonna Suomessa, kuva Viron opaskoirayhdistyksen facebookista.

LATVIAN UUTISIA JA TAPAHTUMIA

Koonnut: Juha Herttuainen

Terapiakoiratoimintaa

Zaigan Koirakoulu on luovuttanut Opaskoiratyön Tuki ry:n kautta terapiatarkoituksiin koiria, jotka eivät sovellu opaskoirakoulutukseen, mutta ovat muuten luonteeltaan sopivia toimimaan ihmisten parissa.

Lumbinin emäntä **Heini Peltomäki** kertoo saamastaan koirasta: *”Olipa kerran 11-vuotias Heini. Hänen toiveensa oli saada lapradorinnoutaja, koska hänen kaverilla oli semmonen. Oli syksy. Arki oli välillä kiukutelua, ku ei ollu yhtään lemmikkiä, jota ois voinut silittää, kun kiukunpuuska iski. Arki kului. Kun tuli joulu hän sai metrin korkuisen punaisen paketin, joka vinkui ja välillä haukkui. Heini avasi paketin, ”koira!”, hän huudahti. Hän oli niin onnellinen että ei tiennyt mitä sanoisi. Hän tiesi sen koiran, sillä se oli ollut hänen kaverilla hoidossa. Sen nimi oli Lumbiini. Se ei osannut paljon temppuja, Heini ajatteli, että eihän sen tarvinnut tehdä temppuja, kunhan sitä voi silittää.”*

Ylhäällä oikealla Heini ja Lumbini mökin terassilla Pyhäsalmen Pyhäjärvellä. Alla Lumbini pentuna, kuvat: Jarmo Korpi.

Kuvassa vasemmalta **Zaiga Kļaviņa**, Diiva sekä emäntänsä **Maija Tinnilä** ja Opaskoiratyön Tuki ry:n puheenjohtaja **Sanna Hurri**. Elohund-rotuinen Diiva toimii emäntänsä apuna, seurana ja rauhoittamassa tilanteita kehitysvammaisten asumisyksikössä Orimattilassa. Kuva: Juha Herttuainen

Opaskoiratyön esittelyä

Elvi Kurri (vasemmalla) kävi hoitopentunsa **Zuzan** kanssa esittelemässä opaskoiratyötä Vaunukankaan koululla Tuusulassa. Järvenpääläinen opaskoirankäyttäjä **Eero Kiuru** ja hänen Tiitus-oppaansa tulivat mukaan. Kuva: Auri Hautala.

Kuva: Ligita Damberga

Kansainvälisen opaskoirapäivän juhlijoita ryhmäkuvassa.

Kansainvälinen opaskoirapäivä

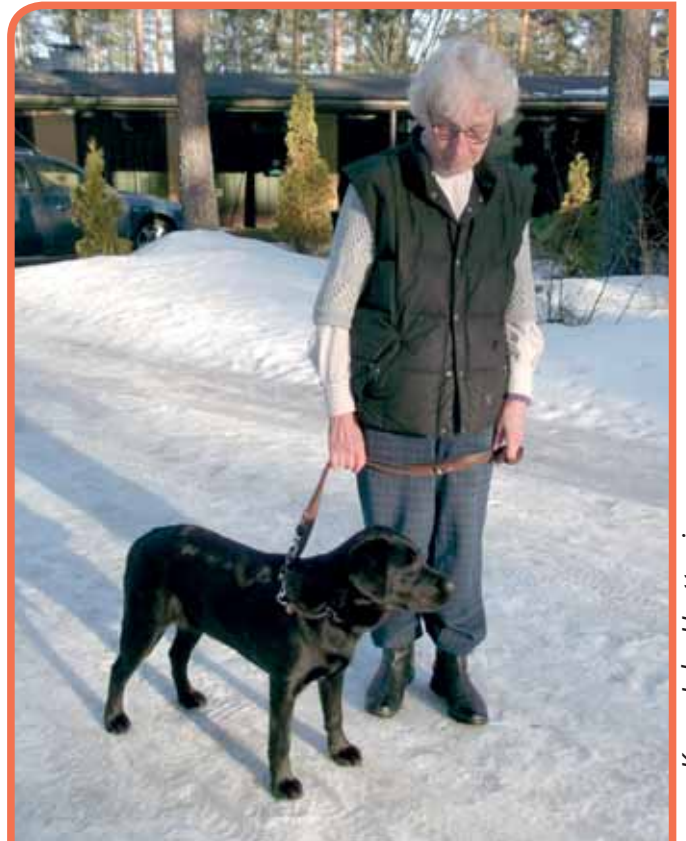
Huhtikuun viimeisenä keskiviikkona eli Kansainvälisenä opaskoirapäivänä järjestettiin Riian Stradinan Yliopistssa pieni juhlatilaisuus. Luentosalissa esiteltiin opaskoiratyötä opiskelijoille ja ulkona koulutusta sekä yhteistyökoulutusta käytännössä myös suurelle yleisölle.

Hoitokotityötä

Tiina Ihalainen ja Elvi Kurri ovat aktiivisia koiraihmiisiä, joiden huomassa on useita Zaigan Koirakoulun pentuja varttunut koulutusikään. Kuvissa **Tiina Ihalainen** sekä hoitokoirat Lilo ja Lily, **Elvi Kurri** ja Zuza.

Kuva: Juha Herttuainen

Kuva: Juha Herttuainen

Kuva: Ligita Damberga

Latvian PalvelukoiraYhdistys Teodorsin puheenjohtaja **Alekseijs Volkovs** ja lainassa oleva Lati-koira.

Ensimmäinen avustajakoira Latviassa

Teksti: Zaiga Kļaviņa, kuvat: Ligita Damberga

Baiba Baikovska on nuori nainen, joka suorittaa Riian Stradinan Yliopistossa tohtorintutkintoa. Hän on hyvin aktiivinen, matkustelee paljon ja tekee työtä Whings vor Whels -nimisessä kristillisessä järjestössä.

Baiba on asunut yksin, mutta viime keväästä lähtien hänellä on ollut asuinkaverina **Zaiga Kļaviņas** kouluttama avustajakoira Elfa, ensimmäinen laatuun Latviassa.

Elfa on valmis palvelukseen ympäri vuorokauden. Se auttaa Baibaa monissa käytännön asioissa, nostaa lattialta tavaroita, aukoo ovia, sytyttelee valoja, jne.

Tärkein asia on kuitenkin, että Baiban ei tarvitse enää elää yksin, vaan hänellä on aina seuranaan paras ystävänsä Elfa!

Ovi auki!

Kaveri on tullut kylään.

Rotsi pois tuvassa! Alla hanskat hukassa, löytyvät varmasti!

Baiba Baikovska ja Latvian ensimmäinen avustajakoira Elfa.

OPASKOIRAN JOULU RY - TOIMINTAA 2016

Vuosi 2016 oli yhdistyksen neljäs toimintavuosi. Hallituksen jäseninä ovat toimineet Sirpa Tenhami puheenjohtajana sekä Juha Herttuainen ja Rauno Kinnunen. Hallitus kokoontui tilikauden aikana kolme kertaa. Vuoden lopussa yhdistyksessä oli 26 jäsentä. Jäsenmaksuja ei peritty. Toiminnantarkastajana toimi Elli Isaksson.

Yhdistys julkaisi Opaskoiran Joulu 2016 -nimisen kirjan, jota myytiin varainhankintatuotteena. Yhdistys sai varainhankinnalla ja lahjoituksina tuottoja yhteensä 9885,00 euroa. Menopuoli muodostui julkaisutoiminnan kuluista ja, toiminta-avustuksista Latvian Palvelukoirayhdistykselle ja Viron opaskoirakouluhankkeeseen siten, että tilikauden tulokseksi muodostui yhteensä 221,50 euroa.

Yhdistys tuki Viron opaskoirakoulun rakentamista, suomalais-latvialaista retkitapahtumaa Öron saarelle ja muita pienempiä tapahtumia, joissa oli opaskoirankäyttäjiä ja sokeita lapsia mukana – myös Suomesta. Yhdistyksen toimesta välitettiin Baltian näkövammaisille valkoisia keppejä, lukutelevisioita ja muita käyttökelpoisia apuvälineitä sekä sokkonuorisolle hyväkuntoisia ulkoiluvaatteita ja kenkiä.

Juha Herttuainen

Opaskoiran Joulu ry kiittää lahjoittajia, yhdistyksen muita tukijoita ja kumppaneita erinomaisesta yhteistyöstä vuonna 2016!

Kuvat ovat vuoden 2016 Öron retkestä. Kuvat: Ligita Damberg, Jarmo Korpi ja Arto Helminen.

Rilla Aurakorpi ja Andris Ošāns Öron saarella 2016. Kuva Ligita Damberga.

OPASKOIRAN JOULU RY - YHTEYSTIEDOT

TUE TOIMINTAAMME!

Julkaisutoiminnan lisäksi yhdistys hankkii varoja vastaanottamalla avustuksia, lahjoituksia ja jälkisäädöksiä.

Puheenjohtaja/sihtööri: Sirpa Tenhami
Hyljemäenportti 3 B 6, 02260 Espoo
Puhelin: 050 563 5235
Sähköposti: sirpa@opaskoiranjoulu.fi
Kotisivut: www.opaskoiranjoulu.fi

Y-tunnus: 2561927-2
Rekisterinumero: 209.891
Pankkitili: FI84 1215 3000 1339 29
BIC-tunnus: NDEAFIHH

SARI HYVÖSEN PIIRROKSIA

Sari Hyvönen on 32-vuotias nainen, joka piirtää ihania kuvia voimakkaan suurennuslaitteen avulla.

Rauhallista Joulua opaskoirille!

MÄNTSÄLÄN
LEMMIKKILEHTO
KREMATORIO JA ELÄINTEN HAUTAUSMAA

Puh. 0400 496 819 tai (019) 687 4265
Vastaanotto Vihdissä ja Mäntsälässä
www.lemmikkilehto.fi

Kennel-Rehu Oy
Teollisuuskuja 7 49220 Siltakylä
www.kennelrehu.fi

Rinnekoti-Säätiö
Rinnekodintie 10 02980 Espoo
www.rinnekoti.fi

POHJOISMAINEN YHTEISKUNTARAKENTAJA

Fiskarsin Eläinlääkäri
Fiskars Veterinär

Erityisosaamisena lemmikkien hammashoidot, mm. jumihoitot
Pienläänsairauksien erikoiseläinlääkäri Annukka Söderblom
www.fiskarsvet.fi Peltorivi 9, Fiskars
040 822 9994 ma-pe klo 9-17

Kotisi ylin ystävä

Jussilankatu 6 D 15680 Lahti
www.eliittikatot.fi

Eläinlääkäri Tuusulassa
www.askel.pro

Postikatu 2 20250 Turku
Puh. 02 433 6300
www.deltamarin.com

Akselinkatu 1, 44100 Äänekoski
www.hiskinmaki.fi

LATAA HILL'S-MOBIILIKORTTI
JA KERÄÄ LEIMOJA
OSTOKSISTASI!

Lähetä tekstiviesti "HILLS Etunimi Sukunimi"
(esim. HILLS Maija Meikäläinen)
numeroon 044 7447008

BERNER

KABE

Kabe-Adria Oy
Sahaajankatu 24
00880 Helsinki
Puh. 020 741 4484
www.kabeadria.com

ADRIA

EnerSys

Power/Full Solutions

EnerSys Europe Oy
Hirsalantie 11
02420 Jorvas
Puh. 020 771 5500
www.enersys-emea.com

Päijät-Hämeen
ELÄINLÄÄKÄRIASEMA

P. 03 751 0980 // www.vet112.fi
Saimaankatu 18, Lahti

Joutsen

Joutsen Finland Oy
www.joutsen.com

Usko. Toivo. Rakkaus.

KUOPIOIN EV.LUT.
SEURAKUNNAT

Ottis

Näitä ja muita Sari Hyvösen piirtämiä joulukortteja on tilattavissa Opaskoiranjoulu.fi ja Opaskoiratyöntuki.fi -osoitteista. Kortit maksavat euron kappale, kympillä saa 12 korttia.

Rauhallista Joulua opaskoirille!

Kornetinkatu 6
33300 Tampere
puh. 010 320 9130

www.elainystavasilaakari.fi

Veteraanipolku 3
13600 Hämeenlinna
Puh. 03 570 6100

www.ilveskoti.fi

Länsirannikon Väst kustens
eläinklinikka djurklinik

Uumajankatu 2
65350 Vaasa
Puh. 06-356 4600

www.leklinikka.fi

Oiltanking Sonmarin Oy
Mussalon Nestesatama 40310 Kotka
www.oiltanking.com

Sinimäentie 8b 02630 Espoo
www.ariki.fi

Karkkilan Eläintarvike

Mäntylänkatu 1 Karkkila
09-565 3767

www.karkkilanelaintarvike.fi

Kylänvanhimmantie 29 00640 Helsinki
www.oulunkylanapteekki.fi

Laukaantie 4, Grafiola
40320 Jyväskylä

Hallituskatu 17
3200 Tampere
www.avoasunnot.fi

Karjalankatu 18 26100 Rauma
www.calcurium.fi

Valtakunnallinen palvelunumero
010 2864 000
www.yrityskaupat.net

Koirahotelli Canicula Oy

Stenkalvintie 291
02420 Jorvas

Puh. 040 582 7266
www.koirahotelli.com

TEOLLISUUDEN RAKENTAJAT OY
www.teollisuudenrakentajat.com

Kauppakeskus Itis Itäkatu 1-5
Toimistotalo 1 4, krs 00930 Helsinki
www.countdeal.fi

Pukkilantie 265
07600 Myrskylä
www.suomenelaintuhaus.fi

Kalevankatu 14
00100 Helsinki
Puh. 09 602 413
eskustanelainkauppa.com

Pojatie 3
40630 Jyväskylä
Puh. 010 239 3750
elainklinikkatahti.fi

KALEVA

NESTE OIL

Neste Joensuu Sortavalankatu
Puh. 013 223 363
www.nestesortavalankatu.com

www.betoco.fi

KAJAANIN
SEURAKUNTA

KPL RAKENTAVA

Kapteenintie 1, 20810 Turku
puh. 040 560 4083, 040 747 0852
www.kplrakentava.fi

Posanlenkki 12 90620 Oulu
Puh. puh. 0207 291 400
www.katterla.fi

Varattu

Vetman
www.vetman.fi

*Toimivat ratkaisut
eläinten hoitoon!*

Rauhallista Joulua opaskoirille!

pohjanmaan

Inspired by Pohjanmaa

LAMOR

Your oil spill solution expert

Vantaa
Catering Services Oy
Öljytie 8 01530 Vantaa
Puh. 020 749 1431

STRONG WOOD
PÖLKKY
www.polkky.fi

Turun Värите

Sorvarinkatu 7 20360 Turku
Puh. 020 794 0860
www.turunvarite.fi

Palmroth Consulting Oy
Majavanpolku 10
65350 Vaasa
Puh. 03 366 4080

Respecta

www.respecta.fi

Kipinä Henkilöstövuokrausyhtiö
Kipinä Oy
Pispalan valtatie 139
33270 Tampere
www.kipina.net
Henkilöstöratkaisuja

Metropolia

**MALAX
MAALAHTI**
www.malax.fi

**MAINIOMPI
LAITILA**

RAUMACATA
Kalliokatu 2 T 40, 26100 RAUMA
Puh. 02 822 7900 www.raumacata.fi

**Haapaveden
kaupunki**
www.haapavesi.fi

S-Taroil oy
Allastie 10
21200 Raisio
www.s-taroil.fi

Ikäinstituutti

www.ikainstituutti.fi

AALLON AUTO OY

Aallon Auto Oy
Mekaanikonkatu 25, 00880 Helsinki
Puh: 010 4239550

Neufrau Oy
Virtasentie 12
28760 Pori
puh. 040 583 8788

Atlas Copco

**Rotex
Tampere**
Puh. 020 718 9350
www.atlascopco.com

Kainuun sote

http://sote.kainuu.fi

ScanCast

Scandinavian Quality

Pihticulunkatu 3-5 33330 Tampere
www.scan-cast.fi

**Isännöintiä ja
kiinteistöhuoltoa
laadukkaasti
lähialueelta!**

Myyrmäen Huolto Oy
Ojahaaranne 4, 01600 Vantaa
puh. 09 530 6140

**Joensuun
ev.lut.
seurakunnat**

www.kaihdinpiste.fi

LEGUAN

Leguan Lifts Oy
Ylötie 10 33470 Ylöjärvi
www.leguanlifts.com

**Fenno
OPTIIKKA**

Näkökeskus Haapavesi
fennooptikka.fi/nakokeskus-haapavesi

 Fennia

Vakuutusosakeyhtiö Henki-Fennia

KATEPAL

www.juliusk9.fi

Hyvää Joulua!

Rauhallista Joulua opaskoirille!

	Aktivo Fysio Vetehisenkuja 3 B 24 00530 Helsinki Puh. 0400 566 345	Alajärven Apteekki Keskuskatu 14 62900 Alajärvi Puh. 06 557 2249 www.alajarvenapteekki.fi	Alavuden Pizzeria Tropicana Avoin Yhtiö Kuulantie 3 Alavus Puh. 06 511 2001	Altiplan Oy	Annensoppi Oy Fredrikinkatu 68 Helsinki Puh. 09 445 823
Apomix Oy Tammelantie 34 as 3 Tammela Puh. 0400 272 115	Ari Jortikka Tmi Härkittä 1 Köyliö Puh. 0400 225 250	Asianajotoimisto Ari Nieminen Oy Kurinkaankatu 10 33210 Tampere Puh. 0400 655 699	Asianajotoimisto Marketta Joutsiniemi Korsnonpolku 4 B 7 Vantaa Puh. 050 349 3733	Asianajotoimisto Weckman & Weckman Ky Vanha Porvoontie 5. as. 32 Mäntsälä Puh. 050 490 8516	Autoliija Markku Kerminen Iveskatu 26 C 10 11130 Riihimäki Puh. 0400 485 164
Autopesulike Clean Maker Ky Lokomokatu 11, Tampere Puh. 03 265 7099 www.cleanmaker.fi	Autosalpa Oy		Bilia Oy Ab Vantaanlaaksontie 6 C Vantaa Puh. 010 852 211	Bitpress Oy Ab Hirsalantie 11 02420 Jorvas www.bitpress.fi	
Cafe Gabriole Oy Piispankatu 30 Porvoo Puh. 019 523 2800		Dine-Transport Oy Ariantie 8 C 20 17200 Vääksy Puh. 040 505 6996		Eino Korhonen Oy Teollisuustie 25 Porvoo Puh. 040 553 1568	Ekura Lehtimäentie 6 Pyhämaa Puh. 050 366 2539
Eläinkuljetus M & K Härmäläinen Oy Karhitie 1 Nilsä Puh. 040 683 4685	Eläinlääkäri Christel Boy Maununtie 76, Halkia puh. 040 572 5511 www.christelboy.fi	Eläinlääkäri J. Raulio Vantaanrinne 14 Vantaa www.vetraulio.fi	Eläinlääkäri Jenni Jarkko Ruovesi Puh. 040 580 5570	Eläintarvikeliike Tottakai Ay Alasuutarintie 5 Kotka Puh. 05 228 8622	Emport Oy Tiidenmaantie 66 37630 Valkeakoski Puh. 03 577 5700 www.emport.fi
Etelä-Hämeen Eläinhoitola Tassutie 1 13720 Parola Puh. 040 555 8878 www.koirahoitola.fi	EW-Sport Ky Puh. 040 075 3296	EWP-Yhtiöt Oy www.ewp.fi		FCR Finland Ltd Vesonmetsäntie 28 Nousiainen Puh. 040 539 7042	Fenno Optiikka Keskuskatu 6 04600 Mäntsälä Puh. 019 688 3810
FMS-Service Oy Rovokesentie 18 Seinäjoki Puh. 050 534 0067	Focusplan Oy Turku www.focusplan.fi		Grefinn Oy Immersbyntie 395 01150 Söderkulla Puh. 010 322 2900	Gula Villan Ky Nokkalanniemi 15 Espoo Puh. 09 888 2600	
Haapaveden Rakentajapalvelu Oy Kilngsprinttie 8 B 4 Ruutana Puh. 040 530 1260	Hammaslääkäri Auli Reijonen Oy Hämeenkatu 1 as 1 15110 Lahti Puh. 03 751 2122	Hammaslääkäri Maija Silanterä Keskustie 1 as 5 21420 Lieto Puh. 02 487 1686	Hartolan Apteekki Keskustie 52 19600 Hartola Puh. 03 716 1205 www.hartolanapteekki.fi	Hattulan Apteekki Tallitie 4 Parola Puh. 03 656 261	Hautauspalvelu J. Ilmavalta Ky Hämeenkatu 34 15140 Lahti Puh. 037823972
Hautaus toimisto Anja Viitala Oy Uusikoiviston tie 40 28130 Pori Puh. 02 635 1160 www.hautausoimistoviitala.fi	Hautaus toimisto Autio Oy Runeberginkatu 42 00260 Helsinki Puh. 040 348 346 www.hautausoimistoautio.fi	Heige Jansson & Co Ab Oy Kauppakatu 4 B LT 3 Lohja Puh. 019 357 701	Helsingin Toimistosivous Oy Kytösuntie 8 A Helsinki Puh. 0400 501 701	Hevosten Hyvinvointikeskus Vuokontie 431 Juuka Puh. 050 566 1466	Hieroja Juha Mattila Pitkänlahdenkatu 23 Helsinki Puh. 050 345 4534
HL Eriste Oy Vehmaistenkatu 7 33730 Tampere Puh. 033 775 300 www.hlinsulation.com	HMT Arkkitehdit Oy Hämeentie 155 C Helsinki Puh. 020 749 9780	Hotelli Jahtihovi Snelmaninkatu 23 70100 Kuopio Puh. 017 264 4400	Hämeen Kattourakointi Oy Kauppilanranta 65 Ikaalinen Puh. 0400 132 680	Hämeenlinnan Asunnot Oy Raatihuoneenkatu 7 13100 Hämeenlinna Puh. 036251620 www.hmlasunnot.fi	
Ikolan Taksit Oy Ritamäentie 10 Lapua Puh. 0500 369 055	Ilomantsin Betonituote Kautto Oy Mustalammentie 6 A Ilomantsi Puh. 040 595 9191	Inarin Taksipalvelu Kultamiehentie 6 Inari Puh. 0400 982 477	Isännöintipalvelu E. Suomela Oy Vanhantullinkatu 2 90100 Oulu Puh. 08 311 7331 www.isannointipalvelusuomela.fi	Ivalon Apteekki Ivalontie 10 99800 Ivalo Puh. 010 281 7215	
Jari-Pekka Levänaho Tmi Kalpaalanrinne 9 Kontiomäki Puh. 050 336 0714	Jatomar Oy Metsätähdentie 20 Laitila Puh. 044 507 1975	J.E-Kone Ky Lankilankatu 26 Raahelä Puh. 040 555 8148	JiHaa Oy Tervahaudantie 4 A 1 Vantaa Puh. 0400 778 226	JKE Saneerauspalvelut Oy Pukkilantie 91 Helsinki Puh. 0400 705 042	Joensuun Katseoptiikka Kauppakatu 29 30100 Joensuu Puh. 013 224 740 www.katseoptiikka.fi
	K-Market Rannankulma Härsiläntie 2 Lapua Puh. 06 438 7262	K-Rauta 75 Vanha Porvoontie 243 01380 Vantaa Puh. 020 775 7575	Kaakon Sähkötarkastus Pirkantie 1 A Hamina Puh. 0400 706 412	Kaarinan Suodatintekniikka Oy Nymmenniityntie 22 Kaarina Puh. 020 720 9600	Karjalan Heili Torikatu 23 E Joensuu Puh. 010 230 8500
varattu	Kattotex Oy Kontiotie 34 Vantaa Puh. 040 325 2102	Kennel Nomades Kajalantie 152 Kuusjoki Puh. 0400 781 972	Kennel Wolfheart Luhtikyläntie 1559 B 16510 Luhtikylä Puh. 040 544 0030	Kihniön Apteekki Prunnintie 6 39820 Kihniö Puh. 03 448 4214 www.kihnionapteekki.fi	Kiinteistöväilytys Nyman LKV Oy Kustaa Aadolfinkatu 3 Kokkola Puh. 050 433 1633
KIP Service Oy Kokkola Puh. 040 522 1979 www.kipservice.fi	Kirjalan Maalauspalvelu Oy Lielahdentie 6 Kirjala Puh. 045 675 5349 www.kirjalanmaalauspal- velu.fi	Kirjanpito toimisto T. Nousiainen Aleksi Kiven katu 20 A 33210 Tampere Puh. 03 223 1204	Kirsti Sivén & Asko Takala Arkkitehdit Oy Korkeavuorenkatu 25 A 5 00130 Helsinki Puh. 09 686 0160	KNF-Laboratoriot Oy Mannerheimintie 20 B 00100 Helsinki Puh. 010 346 5540	Koira & Koti Aalonkohina 4 C 27 Espoo Puh. 050 525 8523 kaisuravantti@gmail.com

Rauhallista Joulua opaskoirille!

Kolarin VPK Ylläsjärventie 34 Kolari Puh. 0400 806 739	Konehuolto A. Uotila Ky Urheilutie 34 Somero Puh. 0400 534 066	Konehuolto Jorma Heikkonen Oy Riihikatu 6 Riihimäki Puh. 0400 520 772	Kontiolahden Tilitoimisto Ky Keskuskatu 21 81100 Kontiolahti Puh. 013 731 683	Koskelan Saha Oy Puh. 0400 265 892	Koskinen Jani Tmi Sandbackantie 51 Päivölä Puh. 040 583 9235
Kotipalvelut Rauha Pajulantie 4 Metsä Puh. 040 550 0791	Kouvolan Mattoasennus ja Saneeraus Oy Kanervistonitie 5 D Kouvola Puh. 045 899 4608	Kruununhaan Apteekki Liisankatu 21 O 01700 Helsinki Puh. 09 612 0760 www.kruununhaanap- teekki.fi	Kukka-Puoti Eskola Uudenmaankatu 67 Hyvinkää Puh. 019 455 362	Kuljetus JRJ Oy Maitotorpankuja 1 C Vantaa Puh. 040 704 8557	Kuljetus RV-Line Oy Ab Sokoojantie 846 Kokkola Puh. 0500 265 457
Kuljetus Simo Iitti Ky	Kuljetus T. Lemström Perhoskuja 19 Jäniksenlinna Puh. 0400 359 031	Kuljetusliike Jani Kola Oy Puh. 0400 726 874	Kursulainen Oy Kursulantie 40 98600 Kursu Puh. 016 861 234 www.kursulainen.fi	Kymenlaakson Jäte Oy Puh. 05 744 3400 www.kymenlaaksonjate.fi	
Lahden Hautauspalvelu www.hautauspalvelu.fi	Lakeuden Energia ja Sähkö Oy Hemmingintie 103 Kauhava Puh. 050 501 7077	Lakris Ab Pulpettikuja 6 A 1 Turku Puh. 040 506 0605	Lapin Timanttisahaus Oy Puh. 040 556 4815 www.lapintimanttisa- haus.fi	Laskenta ja Sijoitus Paula & Kari Oy Mikkolantie 1 A 00640 Helsinki Puh. 040 620 7336	Lastensuojeluyksikkö Vaahteramäki Oy Haapatie 7 A Alavus Puh. 044 207 3675
Laukaan Puhtaanapito Oy	Lausteen Putkityö Raadinkatu 2 A 6 Turku Puh. 0400 848 565	Leimet Oy Puh. 02 8387 3300 www.leimet.fi	Leman International System Transport Oy www.leman.com	Lemmikkikellari Riemu Helsingintie 50 Lahti Puh. 03 753 0208	Liikelaitos Salon Vesi Satamakatu 9 Salo Puh. 02 7781
Liiketilikeskus Haapalehto & Co Oy Yliopistonkatu 31 20100 Turku Puh. 02 251 5360	Linnanportin apteekki Nojanmaantie 15 57210 Savonlinna Puh. 015 4760 393 www.apteekkiin.fi	LIV Isännöinti Oy Neljä linja 24 00530 Helsinki Puh. 010 841 0410 www.livisannointi.fi	Lomakylä Atimo Kemijärventie 547 93900 Kuusamo Puh. 0400 323 961 www.lomakylaatimo.fi	LS-Clean Tmi Viitapiha 5 63100 Kuortane Puh. 0400 891 897	Luontaistuntija Teuva Porvarintie 18 Teuva Puh. 06 267 1456
Länsi-Suomen SAT-Asennus Oy Köydenpunojankatu 9 B Turku Puh. 02 251 2271		m3 Kiinteistö ja Isännöinti Ky Tasalanaukio 5 Raisio Puh. 044 0899 112	Maalausliike Heino Oy Vanha Turuntie 21 Rauma Puh. 02 822 5361	Maansiirto Morri Oy Vanamotie 17 Lahti Puh. 040 049 1214	Mantan Majat Lahdenperäntie 1020 Sastamala Puh. 040 533 2703
Marko I. Lahtinen Oy Rauhankatu 5 Kankaanpää Puh. 02 578 1818	Maukkaat Lounaat ja Kulttuuritarjontaa www.ilokivi.fi	Mavico-Tilit Oy Sopenkorvenkatu 10 Lahti Puh. 0400 330022 www.mavico-tilit.fi	Mavor Oy Kuormentie 3 01300 Nummela Puh. 0400 409 808 www.mavor.fi	Metallisorvaamo Veijalainen Oy Terminaalitie 3 Hämeenlinna Puh. 03 615 0811	Metsä-Rasi Oy Ponipiha 2 Juva Puh. 0500 359 440
Metsäpalvelu Virtanen Pori Puh. 044 593 1751	Minikonevuokraus J. Vänttinen Oy Nokia Puh. 050 505 4326	Misetek Brittebontie 59 Luoma Puh. 040 546 7484	Musti ja Mirri Haukipudas Välitie 6 Haukipudas Puh. 045 278 6344 www.mustijamirri.fi	Mäntsälän seurakunta Urheilutie 1 04600 Mäntsälä Puh. 019 560 7521 www.mantsalanseura- kunta.fi	
Nakkilan Apteekki Kauppatie 3 29250 Nakkila Puh. 02 5319 320 www.nakkilanapteekki.fi	Nakkilan seurakunta www.nakkilanseurakun- ta.fi	Nikka Group Oy	Nivalan Apteekki Kalliontie 27 85500 Nivala Puh. 08445 8600 www.nivalanapteekki.fi	NPE Kulplan Oy Patamäenkatu 7 33900 Tampere Puh. 03 253 8200	NurMetal Peräseinäjoki www.nurmetal.fi
	varattu	Orient Oy		Parturi-Kampaamo Hiuspiste Kauppakatu 21 35800 Mänttä Puh. 034742867	Pedersöre Skogsentreprenad Ab Nobevägen 394 Uusikaarlepyy Puh. 050 308 8041
Petäjäveden Energia Oy Imatrantie 17 41900 Petäjävesi Puh. 0400 677054	Pieneläinhoitola Päivin Karvaturret Komerintie 23 23100 Mynämäki Puh. 044 209 9660	Pieneläintuhoamo Verna Oy Hulaudentie 135 37500 Lempäälä Puh. 03 374 9741 www.verna.fi	Pilkington Automotive Finland Oy Pihtisuluntie 4 33330 Tampere www.pilkington.fi	Pitopalvelu Maustemyly Tikinmaankatu 14 Valkeakoski Puh. 040 703 5314	Pitopalvelu Tarja Ahonen Valkeakoski Puh. 0400 191 488
Pogostan Asuste Ja Luon- taistuote Erja Pulkkinen Mantsintie 8 82900 Ilomantsi Puh. 040 77303 99	Pohjan Uusi Maa Oy Puh. 040 910 0926 www.pum.fi	Pohjanmäentien Hyvinvointi Oy Pohjanmäentie 14 Kausala Puh. 040 516 3419	Pohjois-Karjalan Napakka Osuuskunta Sirkkalantie 13 80100 Joensuu Puh. 050 410 4040	Polartherm Oy	Previser Oy Hakintie 7 Vantaa Puh. 040 038 3152
Psykoterapiakeskus Oivallus-RP Oy Töölönkatu 42 Helsinki Puh. 044 0333 787	Psykoterapiapalvelut Maria Katramo Tmi Rionkatu 7 Helsinki Puh. 044 337 1498	Puidenhoitajien Oy	Putkieristys M. Kosknen Tuuloksentie 1229 14770 Eteläinen Puh. 050 516 4906 www.putkieristys.com	Putkiuuri Oy Pikkupurontie 2 Helsinki Puh. 050 434 4575	Puuwatti Oy Pinsiontie 1078 Pinsiö Puh. 050 597 5705
Pyhtään kunta Puh. 05 4601 5600 www.pyhtaa.fi	Päivi Lahtinen Ky Viljatie 19 Viljakkala Puh. 045 638 9446		R.C.M. Kiinteistöapu Raaseporintie 3 B Helsinki Puh. 040 549 7935	Raision Raudoitusyö Oy Jonkkustentie 24 Masku Puh. 050 588 0273	Rakennus-Tiilikainen Ky Kahvelitie 5 A 15 90510 Oulu Puh. 0400 384 181

Rauhallista Joulua opaskoirille!

Rakennusliike JKE Oy Pohjolankatu 2 00610 Helsinki Puh. 0400 450 197	Rakennusliike Sundholm Oy Pitkätie 33 Lohja Puh. 050 300 5356	Rakennusliike Timo Rättö Oy Pyrykuja 4 Vantaa Puh. 09 873 5231 www.rakennusliiketimo-ratto.fi	Rakennuspelti Etsalo & Etsalo Ky Joutnantie 642 25500 Perniö Puh. 0400 227 717 etsalo.etsalo@gmail.com	Rakennustoimisto A. Sipilä Tuomikatu 24 Mikkeli Puh. 044 015 1093	Ramin Remonttipalvelu Jussinkuja 1 Kangasniemi Puh. 040 507 2732
Rauhanmajan Arkiapu – työosuuskunta Katavistontie 229 Säskylä Puh. 044 056 9920	Ravintola Lemon Grass Kolmas linja 12 Helsinki Puh. 09 876 3279	Ravintola Teivaan Lokki Jalkarannantie 19 15900 Lahti Puh. 037810220 www.ravintolalokki.fi	RP-Group William Ruthin katu 1 48600 Kotka Puh. 05 210 8000 www.rpgroup.fi	RPC Superfos Pori Oy Valtakatu 6 28100 Pori Puh. 02 630 7500 www.superfos.com	S
Saksalan Huolto Oy Saarnikatu 3 Lahti Puh. 03 873 8600	Salon Akvaarioliike Oy / Pet Point Salo Vilhonkatu 11-13 Salo Puh. 02 731 6950	Salon Lukko ja Helahoito Oy Helsingintie 38 Salo Puh. 02 727 3636	Savisillan Eläinklinikka Savisilta 1 84100 Ylivieska Puh. 08 428 811	Sotkamon Hautaustoimisto Rusanen Oy Puh. 08 666 0070 www.sotkamonhautaustoimisto.fi	Specsavers Hämeenlinna Kasarmikatu 7 Hämeenlinna Puh. 03 656 5485
Sten&co Oy Ab Ilvesvuorenkatu 4 01900 Nurmijärvi Puh. 09 2746 2346	Stiebel Eltron Oy Kapinakuja 1 Mäntsälä Puh. 020 720 9988	Sysmän kunta www.sysma.fi	Systaylor Oy Ylitornio Tapanintie 58 95615 Pekanpää Puh. 016 576 643	Sähkö-Wathén Oy Vanajantie 13-15 C 9 Helsinki Puh. 040 030 5414	Sähköasennus JP Vahatalo Oy Kielonkuja 24 13500 Hämeenlinna Puh. 044 281 7169
Sähköpoint Oy Radiomiehenkatu 2 20320 Turku Puh. 0400 631 539 www.sahkopoint.fi	T	Tagnile Oy Huopalahdentie 24 A 00350 Helsinki Puh. 040 900 5412 www.tagnile.fi	Taksi Alen Jukka Okkerintie 4 as 4 31400 Somero Puh. 045 866 3590	Taksi Jukka Jaäskeläinen Vantaa Puh. 0400 424 629	Taksi Olli-Pekka Rinne Ky www.rinnetaksi.fi
Taksiautoilija Tapio Harjula Mellillä Puh. 0500 741 544	Takuutyöt Leppänen Oy Santojantie 30 Lohja Puh. 050 350 6145	Tampereen Laakerikeskus info@tampereenlaakerikeskus.com Puh. 010 322 5260 www.tampereenlaakerikeskus.com	Tapsa-Service Oy Tuuloslammentie 69 Tuulos Puh. 0400 941 623	Tiinan Kukka Vainämöisenkatu 7 Loimaa Puh. 02 763 1193	Tili-Akka Oy Pietiläntie 6 B Jämsä Puh. 040 571 8777
Tilitoimisto Airi Tupila Oy Ylistarontie 489 Ylistaro Puh. 050 573 8855	Tilitoimisto Raija Hallila Lomatie 2 A Pälkäne Puh. 040 570 4220	Timanttioras TH Oy Marjumäenkatu 8 06400 Porvoo Puh. 0400 663 509	TJ-Raktaisut Oy Vaihteentie 5 Akaa Puh. 050 360 4193	Tomeka Tmi Porvoo Puh. 040 53 09096	TRS-Maalaus Oy Kaarningonkatu 11 Turku Puh. 0400 528 893
Turtolan Kaivin Oy Polunmäenkatu 11 Tampere Puh. 0400 626 800	Turun LVI- Tiimi Nousiainen Puh. 040 520 9692 040 518 4794 www.turunlviitiimi.fi	Tyrvään Asennuspalvelu Oy Perkontie 8 20460 Turku Puh. 0400 730 672	U	Uudenkaupungin 1. Apteekki Alinenkatu 28 Uusikaupunki Puh. 02 842 6200	Uudenmaan TeleApu Oy Pahnantie 250 Halkio Puh. 040 044 2440
Uuduo Ky Puh. 044 542 3542 www.uuduo.fi	UVL Talotekniikka Oy Levysepänkaari 8 04440 Järvenpää Puh. 075 756 5600 www.uvl.fi	V	Varattu	Venetex Oy Saaristotie 3718 Lillandet Puh. 0400 925 726	Verkkokauppa Koirapuisto Apilatie 7 Tornio Puh. 0400 888 578 www.koirapuisto.com
Viinitalo Melkko Oy www.kotiviini.fi	Vitario Oy Kyröntie 443 Kyrö Puh. 02 721 8500	W	Weststar Oy Aleksanterinkatu 17 B Lahti Puh. 040 541 9566	Wiitta Oy Heinola wille.wiittanen@wiitta.com www.wiitta.fi	Wilille Oy Helsinki Puh. 050 588 2095
www.kone-ketonen.fi	www.kujalantila.com	www.meriturva.fi	Y	Ympäristöpalvelu Pasi Nissinen Valkeakoski Puh. 050 598 7865 www.ymparistopalvelu.com	YTM Industrial Oy Tiilenlyöjänkuja 9 B 01720 Vantaa Puh. 029 006 230
Yxpilä Hinaus Oy Isomastontie 4 Kokkola Puh. 010 219 0750					

Kiitos ilmoittajille!

INCREDIBLE IN EVERY DETAIL

RAVITSEMUKSELLISIA INNOVAATIOITA LEMMIKKISI YKSILÖLLISIIN TARPEISIIN

Tarkimman mahdollisen ravitsemuksen tarjoaminen jokaiselle kissalle ja koiralle on toimintamme kulmakivi. Kartutamme jatkuvasti tutkimustietoa ja osaamistamme kissojen ja koirien ravitsemuksesta uusien innovaatioiden kehittämiseksi. Yhdessä edistämme lemmikkien hyvinvointia ja oikeanlaista ravitsemusta.

royalcanin.fi

